

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Sociální pracovník

PROBLEMATIKA SOCIÁLNÍCH DÁVEK SOCIAL BENEFITS ISSUES

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-3015

Autor:

Jiřina CHROMYOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
65	21	0	23	15	2

V Liberci dne: 29. 6. 2012

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

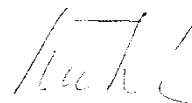
pro (kandidát): Jiřina Chromyová •
adresa: Novostavby 135/10, 435 11 Lom
studijní obor (kombinace): Sociální pracovník
Název BP: **Problematika sociálních dávek**
Název BP v angličtině: **Social Benefits Issues**
Vedoucí práce: PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

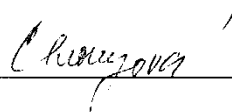
vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Jiřina Chromyová

Datum:

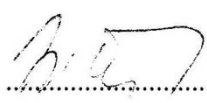
4. 10. 2011

Podpis:

Název BP: PROBLEMATIKA SOCIÁLNÍCH DÁVEK

Vedoucí práce: PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.

Podpis:

Cíl: Vysvětlení a porovnání zákona o sociální potřebnosti a zákona o pomoci v hmotné nouzi se zaměřením na postoj klientů dotčených touto legislativou. Vymezení sociální potřebnosti.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník

Literatura: BŘESKÁ, N. VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*. 1. vydání, Ostrava: ANAG, 2007. ISBN 978-80-7263-378-4.

KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání, Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vydání, Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. 1. vydání, Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Dávky sociální péče*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1998. ISBN 80-85529-49-1.

Čestné prohlášení

Název práce: Problematika sociálních dávek

Jméno a příjmení autora: Jiřina Chromyová

Osobní číslo: P08000452

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 29. 6. 2012

Jiřina Chromyová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce PhDr. Heleně Kalábové, Ph.D. za ochotu, trpělivost, cenné rady a připomínky.

Název bakalářské práce: Problematika sociálních dávek

Název bakalářské práce: Social Benefits Issues

Jméno a příjmení autora: Jiřina Chromyová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2011/2012

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Helena Kalábová, Ph.D.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou sociálních dávek, a to především sociálních dávek určených nízkopříjmovým občanům. V bakalářské práci byly stanoveny dva cíle – vymezení sociální potřebnosti a porovnání dvou zákonů zabývajících se sociálními dávkami. Oba cíle byly splněny. Práce byla tvořena částí teoretickou a praktickou. Část teoretická, pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů, popisovala historii a klientelu sociálních dávek, pojmy týkající se sociálních dávek, teoreticky porovnávala zákon o sociální potřebnosti a zákon o pomoci v hmotné nouzi a definovala sociální potřebnost. Praktická část pomocí dotazníků zjišťovala postoj 54 příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi k těmto dávkám a dávkám sociální potřebnosti vypláceným dříve. Dále bylo studiem dokumentace zkoumáno zatížení státního rozpočtu za platnosti každého zákona. Výsledky ukázaly menší zatížení státního rozpočtu, ale větší nespokojenost klientů za platnosti systému pomoci v hmotné nouzi. Po zvážení množství příjemců dávek bylo navrženo opatření, které se týká změny zákona v oblasti veřejné služby a doby pobírání dávek.

Klíčová slova: dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky sociální péče, sociální potřebnost, postoj klientů, zatížení státního rozpočtu

Summary:

This bachelor thesis dealt with the issue of social benefits, it was already mentioned in the title work. At most it was social benefits for low-income citizens. The thesis set two targets - the definition of social need and compare the two laws dealing with social benefits. Both targets were met. The thesis consisted of theoretical and practical part. Theoretical part worked with processing and presentation expert sources and described the history and clients of social benefits, terms related to social benefits, theoretically compared the Law on social need and the Law on assistance in material need and defined social need. Practical part used questionnaires. Questionnaires detected fifty-four recipient of benefits attitude to law on social need and the Law on assistance in material need. Next practical part used studying the documentation to examine the impact on the state budget. The results showed a smaller impact on the state budget, but the greater dissatisfaction of clients for the functioning of the system of assistance in material need. Considering the number of recipient of benefits was proposed measures to amend the Law on public service and time of receipt benefits.

Keywords: benefits in material need, social care benefits, social need, clients' attitudes, impact on the state budget

Seznam zkratek

DPHN – dávky pomoci v hmotné nouzi

DSP – dávky sociální péče

DSSP – dávky státní sociální podpory

EM – existenční minimum

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

ŽM – životní minimum

Obsah

1 Úvod	10
Cíle a úkoly bakalářské práce	11
2 Teoretická část	12
2.1 Pojmy	12
Sociální pomoc	12
Sociální služby	12
Životní a existenční minimum	13
Sociální potřebnost	14
2.2 Sociální služby v historickém vývoji	15
Od dob pravěku až po antiku	15
Středověk	16
Novověk	16
Moderní dějiny	17
Meziválečné období	17
Poválečné období	17
Období socialistického státu	18
Transformační období	18
2.3 Dávky poskytované nezaměstnaným	19
Dávky vyplácené úřadem práce	19
Dávky státní sociální podpory	20
Dávky pomoci v hmotné nouzi	22
Dávky sociální péče	27
Porovnání dávek dle zákona o sociální potřebnosti a dávek dle zákona o pomoci v hmotné nouzi	29
2.4 Klientela	31
Důsledky nezaměstnanosti	32

3 Praktická část	33
3.1 Cíl praktické části	33
3.1.1 Stanovení předpokladů	33
3.2 Použité metody	34
3.3 Popis zkoumaného vzorku	34
3.4 Výsledky a jejich interpretace	35
3.4.1 Vyhodnocení dotazníku	35
3.4.2 Analýza dokumentů MPSV	57
3.4.3 Diskuse	60
4 Závěr	62
5 Návrh opatření	63
6 Seznam použitých zdrojů	64
7 Seznam příloh	65

1 Úvod

Problematika sociálních dávek, v případě této bakalářské práce dávek určených nezaměstnaným, je téma hodně diskutované, ať už přímo příjemci dávek, zákonodárci nebo širokou veřejností. Příjemci řeší, jak vyjít s ne zrovna velkými částkami dávek, které jsou jim přiznávány. Zákonodárci schvalují novely zákonů, kterými by ušetřili, ale zároveň nediskriminovali příjemce. A veřejnost, především její produktivní část, se většinou rozčiluje nad tím, že její vydělané peníze jsou kráceny vysokými daněmi, které jsou mimo jiné přerozdělovány i na vyplácení sociálních dávek. Počet lidí, kteří jsou touto problematikou zasaženi, ať už přímo či nepřímo je tak vysoký, že si jistě zaslouží velkou pozornost. Jedním z dalších důvodů je také nevyzpytatelnost našeho osudu, kdy nevíme, kdy my pracující lidé přijdeme o svou práci a kdy se z občanů nesouhlasících s výší daní staneme občany potřebnými a příjemci dávek.

I když se sociální dávky týkají každého občana, nelze napsat bakalářskou práci bez vlastních zkušeností a vědomostí získaných praxí. Praxe v oboru mi byla zajištěna pozicí dávkového specialisty na odboru sociálních věcí v jednom z měst v regionu s největší nezaměstnaností v České republice. Mé zaměstnání na odboru sociálních věcí trvá sice pouze tři roky, ale i za tak krátkou dobu mi bylo poskytnuto velké množství osobních zkušeností. Získané zkušenosti se týkají jak práce s klientelou, tak i s aplikací zákona při vyplácení dávek. Bakalářská práce bude zkoumat i postoj klientské veřejnosti. Její postoj mi, jako autorovi bakalářské práce, není tak úplně znám a k vyplácení dávek v nezaměstnanosti u autora práce prozatím nedošlo.

Sociální dávky poskytované nezaměstnaným občanům nejsou jen dávky pomoci v hmotné nouzi. Do kategorie sociálních dávek spadá ještě několik dalších dávek poskytovaných různými institucemi. Těmito dávkami se bude bakalářská práce zabývat pouze okrajově. Do hloubky se bude zabývat dávkami pomoci v hmotné nouzi a dávkami sociální péče, které dávkám pomoci v hmotné nouzi předcházely. Rozdíl mezi dávkami sociální péče a dávkami pomoci v hmotné nouzi bude předmětem bakalářské práce především proto, že byl klientům trnem v oku a dávky pomoci v hmotné nouzi a každá jejich novela je jim trnem v oku stále. S přechodem na dávky pomoci v hmotné nouzi došlo k výrazným změnám. Při podání žádosti o dávky byly na klienty kladeny větší požadavky a klienti museli donášet více podkladů potřebných pro výpočet dávky a především dávky se snižovaly. Pracovnice zase byly více potěšeny, když vyšel v platnost zákon o pomoci v hmotné nouzi, protože jim ulehčil práci. Program například sám vypisoval rozhodnutí, také umožnil nahlížení do příjmů, které

mají klienti od jiných institucí. To se ale opět nelíbilo klientům. Mnozí z nich pobírali důchod, který při pobírání dávek sociální péče nepřiznávali, a tak jim za celou dobu pobírání dávek musely být vystaveny přeplatky. Přeplatky se u některých klientů pohybovaly až okolo sta tisíc korun, a tak je mnozí splácejí ještě dodnes. Změny byly skutečně rozsáhlé a více jsou popisovány v teoretické části bakalářské práce.

Cíle a úkoly bakalářské práce

Cílem bakalářské práce bude vymezit sociální potřebnost. Dále bude cílem bakalářské práce zaměření se na již neplatný zákon o sociální potřebnosti a na v současné době účinný zákon o pomoci v hmotné nouzi, kdy u každého ze zákonů bude praktická část zjišťovat, jaký je postoj klientské veřejnosti k účelovosti zákona a který ze zákonů jim přijde vhodnější. Bakalářská práce se bude dále zabývat finančním zatížením státního rozpočtu v době platnosti obou zákonů.

Bakalářská práce by při splnění všech cílů měla přinést nové poznatky pro téměř všechny skupiny lidí, a to jak klienty využívající státní pomoci, tak lidi, kteří odvádějí daně. Také by se zde měli dozvědět základní údaje lidí, kteří například v současné době přišli o zaměstnání a neví zcela jasně, co mají dělat, kam se obrátit a na jakou státní pomoc mají nárok. Další komu bakalářská práce přinese nové poznatky, bude zcela jistě autor. I přesto, že v dané problematice má osobní zkušenosti i dobré znalosti, vždy je čemu se přiučit a celkový pohled, kterým bude bakalářská práce problematiku sociálních dávek pojímat, otevře prozatím neviděné nebo nejasné souvislosti.

2 Teoretická část

Sociální dávky pro nezaměstnané lze charakterizovat jako finanční podporu člověka, který z důvodu ztráty zaměstnání přišel o svůj příjem. Určitou část sociálních dávek lze pobírat i tehdy, když člověk nikdy žádné zaměstnání neměl. Příjemcem dávek se ale může stát i člověk, který zaměstnaný je, případně má jiné příjmy, ale jeho příjmy nedosahují takové výše, aby zajistily jeho základní životní potřeby. Výši dávek upravuje platný zákon.

Sociální dávky jsou nástrojem sociální pomoci, která je jedním ze tří pilířů sociálního zabezpečení našeho státu.

2.1 Pojmy

V souvislosti se sociálními dávkami se můžeme setkat s některými pojmy, které zde budou definovány.

Sociální pomoc

- *Peněžní nebo věcné dávky a služby poskytované za určitých podmínek, na základě určitých kritérií a průzkumu majetkových poměrů jednotlivcům nebo rodinám, které se nacházejí na spodní hranici příjmového žebříčku nebo pod určitou úroveň sociálního minima* (Matoušek 2008, s. 200). Sociální pomoc je postavena na občanské solidaritě a snaží se o zlepšení sociální situace klienta.
- Nástroji sociální pomoci jsou poradenství, sociálně-právní ochrana, sociální prevence, sociální služby.

Sociální služby

- Za sociální služby považujeme jakékoli jednání ve prospěch klienta popřípadě k ochraně společnosti, tedy i sociální dávky.
- *Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství* (Matoušek, a kol. 2007, s. 9).

- V širším pojetí nespádají pouze pod řízení Ministerstvem práce a sociálních věcí, ale i Ministerstvem zdravotnictví, Ministerstvem školství atd.

Životní a existenční minimum

Životní minimum je v naší zemi relativně novým pojmem. Objevil se u nás až na počátku devadesátých let, a to především díky přijetí dokumentu “Záchránná sociální síť a přizpůsobování mzdových a sociálních příjmů vývoji životních nákladů“, který obsahoval tři stupně sociální ochrany obyvatel. Životního minima se začalo užívat až s přijetím zákona č. 463/1991 Sbírky, o životním minimu, který nabyl účinnosti v listopadu 1991.

Existenční minimum se začalo využívat ještě později, a to až s přijetím zákona č. 110/2006 Sbírky, o životním a existenčním minimu, který nabyl účinnosti 1. 1. 2007.

Dle Břeské (2007) je životní minimum minimální hranicí peněžních příjmů osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Pojem existenční minimum je vymezen zákonem č. 110/2006 Sb. jako minimální hranice příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití (Břeská 2007, s. 19).

Částky životního minima podle zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, v době účinnosti zákona o sociální potřebnosti (od 1. 1. 2006):

Osoba od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2 400 Kč
Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku	2 530 Kč
Nezaopatřené dítě od 10 do 15 let věku	2 310 Kč
Nezaopatřené dítě od 6 do 10 let věku	1 950 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let věku	1 750 Kč

Částky životního minima podle zákona č. 110/2006 Sb., o životní a existenčním minimu, v době účinnosti zákona o pomoci v hmotné nouzi:

Jednotlivec (žijící samostatně)	3 126 Kč
Osoba posuzovaná jako první v pořadí v domácnosti	2 880 Kč
Osoba posuzovaná jako druhá nebo další v pořadí	2 600 Kč
Osoba od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2 600 Kč

Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku	2 250 Kč
Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let věku	1 960 Kč
Nezaopatřené dítě do 6 let věku	1 600 Kč

Existenční minimum činí 2 020 Kč a je využíváno pouze u dospělé osoby.

Sociální potřebnost

Podle zákona o sociální potřebnosti se za sociálně potřebného považuje osoba, jejíž příjmy nedosahují částek životního minima. Pokud je osoba společně posuzována s dalšími osobami, počítají se částky všech společně posuzovaných osob. Další podmínkou sociální potřebnosti dle uvedeného zákona je, že si osoba z důvodu věku, zdravotního stavu či jiných závažných důvodů nemůže svůj příjem zvýšit, a to především vlastní prací.

Dle Koldinské a Markové (2001) lze z výkladu zákona o sociální potřebnosti a zákona o životním minimu vyvodit, že sociálně potřební jsou občané nacházející se v hmotné nouzi, protože v zákonu o sociální potřebnosti je uvedeno, že sociálně potřebným je člověk nedosahující částek životního minima a v zákoně o životním minimu je uvedeno, že pokud člověk nedosahuje částek životního minima, nachází se ve stavu hmotné nouze.

Sociálně potřebným ale nemusí být pouze osoba, jejíž příjmy nedosahují životního minima, ale může to být i osoba s příjmy vyššími, než je životní minimum. Uvedená osoba ale musí prokázat, že jsou její nezbytné náklady na zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytné náklady na domácnost odůvodněně vyšší.

Za sociálně potřebného se podle zákona naopak nepovažuje osoba:

- jejíž majetkové a sociální poměry mu zajišťují náklady na výživu, ostatní základní životní potřeby i domácnost (zde nelze po klientovi žádat prodej nebo pronájem nemovitosti, která mu slouží k bydlení)
- která sice nedosahuje částek ŽM, ale není v pracovním nebo jiném poměru, ani OSVČ a není ani uchazečem o zaměstnání
- pokud je ve výkonu trestu
- pokud maří součinnost s úřadem práce, opětovně vypověděl pracovní poměr bez vážných důvodů, nebo s ním byl opětovně rozvázn pracovní poměr z důvodu porušení pracovních povinností

Takto popisuje sociální potřebnost zákon o sociální potřebnosti, který sice v současné době již není platný, ale některé jeho poznatky převzal zákon o pomoci v hmotné nouzi. Otázkou ale zůstává, jestli je zákon schopen pojmut všechny případy, které se mohou za dobu platnosti zákona vyskytnout. V sociální práci často hovoříme o individuálním přístupu ke klientovi. Pokaždé se individuální přístup využít nedá, protože, jak vidíme u sociální potřebnosti, zákon přesně určuje podmínky, za kterých je člověk sociálně potřebný, a tak za sociálně potřebného nemůže sociální pracovník uznat někoho, kdo se do parametrů určených zákonem nevejde. Pracovník by tak jednal protizákonně. Jediná možnost, která tak klientovi zůstává je obrátit se některou z neziskových organizací, ta ale vzhledem k omezenosti hmotných možností nemůže poskytnout to, co poskytuje stát formou dávek.

Další z věcí, která není zákonem ještě zcela dořešena, je skutečnost, že i když je člověk uznán za osobu v hmotné nouzi, není nikde zajištěno, že si bude opravdu kupovat pouze věci určené k zajištění základních životních potřeb.

2.2 Sociální služby v historickém vývoji

V kapitole zabývající se historickým vývojem sociálních služeb bude uvedeno, jak se sociální služby z naprostých zárodků, které neměly se solidaritou ve společnosti vůbec nic společného, vyvinuly sociální služby v takové podobě, jakou mají v současné době.

Od dob pravěku až po antiku

V době pravěku u tzv. lovců a sběračů byla péče o jednotlivce, který se ocitl v krizi, zajištěna kmenem v němž žil.

V době starověkého Řecka a Říma se chudoba považovala za trestuhodnou a tyto lidi odsouvala na okraj společnosti a dělala z nich otroky. *Když ve starém Řecku Solon v rámci širších reforem zrušil dlužní otroctví, provedl historicky první systémové přerozdělování; jako reprezentant státu nařídil a vynutil solidaritu mezi nejbohatší a nejchudší třídou společnosti* (Matoušek, a kol. 2007, s. 17). Pokud přerostla chudoba únosnou míru v Římě, začali bohatí Římané rozdávat nejchudším chléb a zpřístupnili jim zábavu, která byla do této doby přístupná pouze bohatým vrstvám. Chování Římanů i Řeků nemělo však nic společného se solidaritou mezi různými vrstvami společnosti, jednalo se pouze o strach bohatších vrstev z nepokojů, které by je mohly ohrozit.

Středověk

První sociální služby, které se zakládaly na principu solidarity, vznikaly až po přijetí křesťanství a založení církve, to bylo v raném středověku. Sociální služby poskytovaly kláštery a později farnosti. Zde však nešlo čistě o princip solidarity, ale také o snahu přimět lidi k větší víře v Boha. Jednalo se většinou o útulky, kde se poskytovalo přístřeší, strava a základní zdravotní péče. V rámci církve vznikaly i řády, které se již orientovaly na pomoc druhým. První takový řád, byl řád sv. Františka založený ve 13. století. Řády ale byly schopné pomoci pouze omezenému počtu lidí, protože měly omezenou kapacitu. Ze strany státní moci dochází neustále k represivnímu přístupu. Chudí a potřební jsou vylučováni ze společnosti a neustále představují hrozbu.

Novověk

Ke zlepšení došlo až v 16. století za vlády Ferdinanda I., kdy bylo vydáno opatření proti represivnímu přístupu vůči chudým v roce 1552. Dále Marie Terezie pokračovala v tomto počínání a vydala zákon proti žebrotě a postrku v roce 1754 a o třicet let později vydal Josef II. dvorské dekrety, v nichž naléhavě doporučoval zřizovat chudinské ústavy. V této době bylo také již zákonem nařízeno, aby se pán staral o svého poddaného a jeho rodinu, a to i v době nemoci.

Na přelomu 16. a 17. století anglická královna Alžběta zavedla Chudinský zákoník (Poor Law) a Kodex chudých, což se stalo mezníkem v péči o chudé, protože zde bylo uvedeno, že se obec musí starat o své praceneschopné občany.

Zesvětšťování a centralizace byly hlavními atributy absolutistických monarchií vznikajících na sklonku 18. století. V těchto státech se monarchové pokoušeli registrovat a řídit všechno, o čem soudili, že se registrovat a řídit dá. Josef II. zavádí v rakouské monarchii v roce 1782 tzv. farní chudinské instituty podléhající krajským úřadům a podporované z veřejných financí. Ty budují síť útulků pro chudinu. Josefínské reformy vedly ke zrušení mnoha klášterů; v budovách, jež po nich zůstaly, byly zřizovány špitály, sirotčince, věznice, chudobince, blázince a jiná specializovaná, státem kontrolovaná zařízení pro hendikepované lidi (Matoušek, a kol. 2001, s. 95).

Moderní dějiny

Na našem území se začala legislativně zajišťovat chudinská péče až v polovině 19. století v souvislosti se zavedením domovského práva, kdy bylo v obecním zákoně zakotveno, že obec musí pečovat o své chudé, kteří mají v obci domovské právo a také o dobročinné ústavy.

Meziválečné období

V roce 1918, kdy vznikla Československá republika, převzala většinu zákonů z Rakouska-Uherska a těsně před rozdělením zabralo Rakousko všechny zemědělské produkty, a tak se k nám potraviny musely dovážet. Postupně ale naše republika vzkvétala, a to především díky velmi dobré ekonomice, a tak mohl stát začít věnovat svou péči především válečným veteránům, nedobrým pracovním podmínkám, vysoké úmrtnosti dětí atd. Vzniklo ministerstvo sociální péče, vydávaly se zákony např. o sociálním pojištění. Stát spolupracoval s nestátními institucemi. S rozvojem sociální práce bylo ale potřeba i sociálních pracovníků. Jako první se o sociální práci v českém tisku, ve výroční zprávě Lycea v Praze 7, zmínila roku 1914 Alice Masaryková. Prvním pokusem o vzdělávání sociálních pracovníků byl desetitýdenní kurz, který pořádala Česká zemská komise roku 1917. Roku 1918 na popud Anny Berkovcové, správkyně Lycea v Praze 7, Česká zemská komise zřídila Ženskou vyšší školu pro sociální péči. Studovala se rok, později byla rozšířena na dva roky. Avšak veřejnost ani úřady tyto absolventky nepřijaly. Absolventky tedy založily spolek Organizace absolventek Vyšší školy sociální péče, pro lepší jednání se státními institucemi. V roce 1927 intervenovaly, aby místa v sociálních a sociálně-zdravotnických institucích byla obsazována jedine kvalifikovanými pracovníci. V období meziválečném se zakládá mnoho ústavů – starobince, chudobince, sirotčince a špitály.

Poválečné období

Po druhé světové válce u nás stále přetrvává péče ústavní. Vzhledem k tomu, že byla založena Organizace spojených národů, která deklarovala práva každého občana na důstojný lidský život, začalo postupně docházet ke kritice ústavní formy péče, a tak se začínají zkoušet nové alternativy péče – stacionáře, komunitní centra, chráněné bydlení, chráněné zaměstnávání, preventivní a terapeutické programy.

Období socialistického státu

Za dob socialistického státu, kdy byla stoprocentní zaměstnanost, se stát nepotřeboval starat o nezaměstnané. Pripadala na něj pouze péče o osoby znevýhodněné, hendikepované, děti a mládež, kdy poskytoval stravování, pečovatelskou službu, pracovní uplatnění a ústavní péči. Později v roce 1975 byla zavedena péče o společensky nepřizpůsobivé občany, kdy je zaměstnavatelé museli zaměstnávat, pokud to stát doporučil, a tím je zapojovat do řádného života. V době socialistického státu se sociální služby příliš nerozvíjely.

Transformační období

V roce 1990 dochází ke zrušení práva na práci a povinnosti pracovat. Transformací ekonomiky (vrácení podniků do soukromého sektoru) dochází k nárůstu počtu lidí ohrožených chudobou. Jedná se o nezaměstnané osoby, lidi bez domova a také toxikomany a alkoholiky. V souvislosti s těmito skutečnostmi v roce 1991 vešel v platnost zákon o sociální potřebnosti č. 482/1991 Sb., který měl zajistit lidem s nízkými nebo žádnými příjmy minimálně životní minimum tak, aby nedošlo k jejich újmě na životě a zdraví. Zákon o sociální potřebnosti platil 15 let, přičemž po tuto dobu byl několikrát novelizován. Novelizace se zejména týkaly zvyšování částek životního minima, ale i dalších úprav. Zákon ale byl lehko zneužitelný a také pro některé případy zastaralý, a tak musel být novelizován.

1. 1. 2007 vešel v platnost zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, který plně nahradil dosud platící již výše uvedený zákon o sociální potřebnosti. Nahrazen byl v plném rozsahu. Změnily se základní podmínky pro poskytování dávek, částky životního minima, okruhy společně posuzovaných osob atd.

Z historického vývoje je tedy zřejmé, že po revoluci byly v České republice vydány pouze dva zákony týkající se dávek poskytovaných nezaměstnaným, z nichž jeden je stále platný. Zákonem, který je v současné době stále platný, se dostáváme k hlavnímu cíli bakalářské práce, která má zákon o sociální potřebnosti a zákon o pomoci v hmotné nouzi popisovat a srovnávat.

2.3 Dávky poskytované nezaměstnaným

Dávky určené nezaměstnaným občanům, nejsou jen dávky řídicí se zákonem o pomoci v hmotné nouzi. Další dávky, které jsou také poskytovány osobám s nízkými příjmy, tedy i nezaměstnaným občanům vyplácí v současné době tři různé instituce, přičemž stejně všechny tři spadají do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. V současné době je sice platná novela zákona, která slučuje všechny tři instituce pod jedno centrální inkasní místo, ale novela ještě není účinná a také se stále ještě pořádně neví, jak bude fungování po sloučení vypadat. V bakalářské práci proto nebude na novelu zákona brán ohled a bude se zabývat v současné době platným systémem.

Dávky vyplácené úřadem práce

Úřad práce je první institucí, kam by měl člověk jít, pokud přijde o práci, nebo skončí studium, skončí jeho invalidita či mateřská dovolená. Je to důležité nejen proto, že úřad práce pomáhá zprostředkovat zaměstnání a poskytuje dávky v nezaměstnanosti, ale také proto že stát hradí zdravotní pojištění pouze osobě zaevidované na úřadu práce. S evidencí na úřadu práce mají klienti často problémy a stává se, že jim narůstají dluhy na zdravotním pojištění, z nichž jsou později exekuce a klienti se dostávají do začarovaného kruhu dluhů a splátek.

Úřad práce poskytuje pouze dvě dávky nezaměstnaným:

Podpora v nezaměstnanosti

- Podpora v nezaměstnanosti je vyplácena osobě, která si po zaevidování na úřadu práce o podporu požádá a splňuje podmínku, že v posledních 3 letech pracovala (popř. byla invalidní, pečovala o dítě do 4 let věku atd.) po dobu alespoň 12 měsíců.
- Doba pobírání podpory v nezaměstnanosti = podpůrní doba je odstupňována věkem žadatele:

▪ do 50 let	5 měsíců
▪ nad 50 let do 55 let	8 měsíců
▪ nad 55 let	11 měsíců
- Výše podpory v nezaměstnanosti je procentuální sazby průměrného měsíčního výdělku:

▪ první 2 měsíce podpůrní doby	65 %
▪ další 2 měsíce podpůrní doby	50 %
▪ zbývajících podpůrní dobu	45 %

Podpora při rekvalifikaci

- dávka je uchazeči o zaměstnání poskytována po dobu vykonávání rekvalifikace. Při rekvalifikaci si klienti zvyšují svou kvalifikaci k lepšímu uplatnění na trhu práce.
- dávka je poskytována ve výši 60 % posledního průměrného měsíčního výdělku

Dávky státní sociální podpory

Dle Krebse (2007) lze dávky státní sociální podpory rozdělit na dvě skupiny, a to na dávky horizontální a vertikální. Z jiných zdrojů můžeme také zjistit, že se dávky nazývají testované a netestované. Dávky státní sociální podpory jsou založeny na státem organizované solidaritě.

- dávky horizontální (netestované)
 - v případě netestovaných dávek se jedná o solidaritu rodin bezdětných vůči rodinám s dětmi
 - při přiznávání dávek se nehledí na příjem rodiny, ale nárok je univerzální pro každé dítě, které se dostane do situace, v níž je nárok na tuto dávku
 - dávky horizontální jsou rodičovský příspěvek, pěstounské dávky a pohřebné
- dávky vertikální (testované)
 - zde je uplatňována solidarita rodin s vysokými příjmy vůči rodinám s příjmy nízkými
 - přiznání dávek je podmíněno tím, že příjmy rodiny se nacházejí pod hranicí, kterou určuje zákon u každé z dávek zvlášť. Dávky jsou vypláceny jen po tu dobu, po kterou je rodina pod touto hranicí, jakmile rodině příjmy stoupnou, dávky se snižují, až odejmají.
 - do kategorie testovaných dávek patří přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné

Přídavek na dítě

Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40 (Zákon č. 117/1995 Sb., § 17).

Výše přídatku na dítě je odvozena od věku dítěte:

- do 6 let 500 Kč
- od 6 do 15 let 610 Kč
- od 15 do 26 let 700 Kč

Příspěvek na bydlení

U příspěvku na bydlení se setkáváme s pojmem normativní náklady na bydlení. Normativní náklady na bydlení jsou nájemné a ceny služeb a energií. Přesná částka se počítá podle velikosti bytu, obce a podle počtu osob žijících v domácnosti. Částka normativních nákladů na bydlení se každý rok aktualizuje.

Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) a zároveň součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení (obě tyto podmínky musí být splněny současně), (Krebs 2007, s. 257).

Rodičovský příspěvek

Na tuto dávku má nárok osoba, která celodenně řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině a je mu maximálně dva, tři nebo čtyři roky, případně se ještě může jednat o dítě do sedmi let. V tomto případě ale musí být dlouhodobě těžce zdravotně postižené.

Osoba, která má na dávku nárok, má právo volby, zda chce pobírat příspěvek ve zvýšené, základní nebo snížené výměře.

- Zvýšená výměra do 2 let věku dítěte 11 400,- Kč měsíčně
- Základní výměra do 3 let věku dítěte 7 600,- Kč měsíčně
- Snížená výměra do 4 let věku dítěte 3 800,- Kč měsíčně

Dále je zde možnost výměry nižší, která je určena jen osobám pečujícím o dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené nebo dlouhodobě zdravotně postižené nad 7 let a činí 3 000,- Kč měsíčně.

Porodné

V současné době je nárok na porodné pouze na první živě narozené dítě, a to ještě za podmínky, že příjem rodině nepřevyšuje částku součinu životního minima rodiny a koeficientu 2,40.

Porodné se vyplácí jednorázově a činí částku 13 000,- Kč, a pokud žena zároveň s prvním dítětem porodí další dítě nebo děti je částka 19 500,- Kč.

Pohřebné

Dávka je poskytována pouze ve dvou případech. Prvním je, pokud osoba vypraví pohřeb nezletilému dítěti. Druhým případem je, pokud osoba vypraví pohřeb rodiči nezletilého dítěte. Oba případy jsou podmíněny trvalým pobytem zemřelého na území České republiky.

Vyplácí se jednorázově, a to ve výši 5 000,- Kč.

Dávky pomoci v hmotné nouzi

Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou zakotveny v zákoně č. 111/2006 Sbírky, zákon o pomoci v hmotné nouzi. Zákon byl účinný ke dni 1. 1. 2007, kdy se začaly tehdejší dávky sociální péče přepočítávat na ty současné.

Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou pouze tři, a to příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Podmínkou nároku na dávky pomoci v hmotné nouzi je to, aby klient nebo klienti byli v hmotné nouzi, tzn., aby jejich příjmy nedosahovaly částek živobytí. Dalo by se říci, že tyto dávky příjmy klientů do částek živobytí doplácí. Výjimkou je pouze mimořádná okamžitá pomoc, která zajišťuje pomoc i osobám, které nejsou v hmotné nouzi, ale dostaly se do mimořádné nepříznivé životní situace.

Hmotná nouze

Podmínkou pro nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi je stav hmotné nouze, který je v zákoně označen dvěma situacemi:

1. osoba je v hmotné nouzi, když její příjem či příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částek živobytí (viz. níže)
2. osoba je v hmotné nouzi, když její příjem či příjem společně posuzovaných osob *dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení a služby s bydlením bezprostředně spojené* (Zákon č. 111/2006 Sb., § 2, odst. 2, písm. b).

V souvislosti se zákonem o pomoci v hmotné nouzi je potřeba vysvětlit některé pojmy, které zákon zavedl nebo užívá.

Okruh společně posuzovaných osob

Okruhy společně posuzovaných osob jsou určeny zákonem o životním a existenčním minimu a v okruhu jsou posuzovány vždy společně:

- rodiče a nezletilé děti (svěřené do péče)
- manželé
- rodiče a nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené
- rodiče a zletilé děti, pokud společně užívají byt a nejsou posuzovány dle předchozích okruhů
- osoby, které společně užívají byt, pokud písemně neprohlásí, že společně nehopodaří a trvale nežijí

Nezaopatřené dítě

- je dítě do 26-ti let za podmínek, že:
 - se soustavně připravuje na budoucí povolání
 - se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání pro nemoc či úraz
 - pro dlouhodobě nepříznivý stav nemůže vykonávat povolání

Částky živobytí

Pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi se neposuzuje, zda příjem dosahuje životního minima, ale zda dosahuje částek živobytí.

- částka živobytí nezaopatřeného dítěte
ŽM + částka na případnou dietu
- částka živobytí dospělé osoby
EM + částka za aktivní snahu najít si zaměstnání, využití majetku,
dlouhodobé setrvání ve stavu hmotné nouze, potřebu dietního stravování
- částka živobytí rodiny
Částky živobytí všech společně posuzovaných osob se sčítají
- *částka živobytí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle jak 6 měsíců, činí částku existenčního minima případně zvýšenou z důvodu dietního stravování. Toto neplatí u osoby, u které se nezkoumá možnost zvýšit si příjem vlastní prací, osoby pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osoby, která má příjem z výdělečné činnosti, osoby, která je invalidní v prvním nebo ve druhém stupni a osoby, která vykonává veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci (Ministerstvo práce a sociálních věcí: Pomoc v hmotné nouzi 2011).*

Veřejná služba

Veřejná služba nebyla v zákoně zakotvena od začátku jeho účinnosti, ale byla zde zapracována novelou platnou od 1. ledna 2009.

Veřejná služba pomáhá rozvíjet pracovní schopnosti a dovednosti osob, které jsou dlouhodobě ve stavu hmotné nouze a podporuje jejich sociální začleňování, vyjadřuje jeden z motivačních principů pomoci hmotné nouzi „Ten kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, který se pracovat nesnaží, veřejná služba je zaměřena na pomoc obcím v činnostech, které jsou v jejich zájmu (např. údržba ulic a městské zeleně, zlepšování životního prostředí, pomoc v oblasti kulturního rozvoje i sociální péče apod.), (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Sociální poradce 2011).

Veřejná služba zachovává dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí na částce životního minima 3 126 Kč u jednotlivce za podmínek, že klient, který pobírá tuto dávku déle, než 6 měsíců odpracuje měsíčně minimálně 20 hodin veřejné služby. Pokud odpracuje v kalendářním měsíci 30 hodin veřejné služby ve prospěch obce, navýší se dávka o 553 Kč. Veřejná služba je vykonávána na základě sepsání smlouvy s obcí.

Přiměřené náklady na bydlení

Za přiměřené náklady na bydlení se pro účely zákona považují skutečné náklady na bydlení, nejvýše však do výše 30%, a v hlavním městě Praze do výše 35% příjmu osoby nebo společně posuzovaných osob (Břeská 2007, s. 69).

Do skutečných nákladů na bydlení započítáváme

- Cílové nájemné (hodnoty dané zákonem č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu; a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, a podlahové plochy bytu)
- Úhrada za služby bezprostředně spojené s užíváním bytu
- Úhrada prokazatelné nezbytné spotřeby energií

Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je jakousi páteří celého systému pomoci v hmotné nouzi. Pokud klient nemá nárok na tuto dávku, nemá nárok například ani na doplatek na bydlení, o kterém se bude bakalářská práce zmiňovat dále.

Podmínkou nároku je, aby byl klient uznán za osobu v hmotné nouzi a aby byl hlášen k trvalému pobytu v obci, která spadá do působnosti obce, jež bude dávku vyplácet.

Příspěvek na živobytí je dávka vyplácená měsíčně a je vyplácena v tom měsíci, za který náleží. Může být poskytován v peněžité či věcné formě, popřípadě oběma těmito formami.

Částka příspěvku na živobytí je částka, která je určena k zajištění výživy a základních životních potřeb klienta. Pro účely příspěvku na živobytí je klient posuzován samostatně či podle okruhu společně posuzovaných osob. Při nároku na tuto dávku je u posuzovaných osob zkoumán příjem za poslední tři měsíce, které předcházely měsíci, v němž byla podána žádost o dávku. Tohoto se nevyužívá, pokud došlo k podstatnému poklesu příjmu, tzn. pokud došlo např. k ukončení pobírání příjmu z výdělečné činnosti, podpory v nezaměstnanosti nebo pobírání rodičovského příspěvku. V tomto případě se neposuzují poslední tři měsíce předcházející měsíci podání žádosti, ale jako rozhodné období se posuzuje pouze měsíc, v němž byla žádost podána. Výše je částkou živobytí ponížena o příjem osoby, či společně posuzovaných osob.

Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je druhou dávkou poskytovanou ze systému dávek pomoci v hmotné nouzi. Doplatek na bydlení může být poskytován pouze nájemci nebo vlastníkovu bytu, stejně tak tomu je i u dávky státní sociální podpory příspěvku na bydlení. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je, aby byl klientovi poskytován příspěvek na živobytí ze systému hmotné nouze, dále příspěvek na bydlení ze systému dávek státní sociální podpory, aby byl klient vlastníkem či nájemcem bytu a aby měl trvalý pobyt v bytě, na něj dávku žádá, a tento byt musí být na území obce spadající do působnosti obce, kde je o dávku žádáno. Zákon umožňuje i výjimky a doplatek na bydlení může být vyplácen, i když klient není ani nájemcem ani vlastníkem bytu, ale může být v podnájmu. Další výjimkou může být, když klient nemá nárok na příspěvek na bydlení z dávek státní sociální podpory. Výjimka se může využívat pouze ve výjimečných a odůvodněných případech a klient by měl co nejdříve vyřešit svou situaci tak, aby vše vyhovovalo běžným podmínkám zákona.

Doplatek na bydlení je vyplácen měsíčně po uplynutí kalendářního měsíce, za který náleží, nejpozději však do konce měsíce následujícího po měsíci, za který náleží. *Doplatek na bydlení se poskytuje v peněžní formě. Doplatek na bydlení lze použít bez souhlasu příjemce k přímé úhradě nájemného nebo služeb spojených s bydlením, a to tak, že plátce doplatku jej poukazuje pronajímateli nebo poskytovateli služeb (Zákon č. 111/2006 Sb., § 43, odst. 2).*

Mimořádná okamžitá pomoc

Mimořádná okamžitá pomoc je poslední dávkou pomoci v hmotné nouzi. Jedná se o dávku, která není poskytována opakovaně měsíčně, ale jednorázově.

Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje:

- *z důvodu ohrožení zdraví,*
- *z důvodu vážné mimořádné události,*
- *k úhradě jednorázového výdaje,*
- *na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte,*
- *pro osobu, která nesplňuje podmínky pro vznik nároku na příspěvek na živobytí, avšak v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením* (Břeská 2007, s. 76).

- ✓ Ohrožením zdraví je myšleno takové ohrožení, k němuž by mohlo dojít při nedostatku finančních prostředků, pokud nebude mít klient nárok na příspěvek na živobytí. Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu ohrožení zdraví se poskytuje maximálně do výše existenčního minima.
- ✓ Za mimořádnou událost se považuje povodeň, požár, vichřice atd. Mimořádná okamžitá pomoc z důvodu vážné mimořádné události se poskytuje do výše 46 890 Kč (patnáctinásobek ŽM).
- ✓ Jednorázovým výdajem zákon stanovuje výdaje spojené *se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu* (Zákon č. 111/2006 Sb., §2, odst. 5, písm. a). Mimořádná okamžitá pomoc se na tyto výdaje poskytuje, pokud osoba nemá na tyto výdaje, vzhledem ke svým příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům, dostatečné finanční prostředky. Mimořádná dávka se poskytuje až do výše mimořádného výdaje.
- ✓ Mimořádná okamžitá pomoc na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a základního vybavení bytu se poskytuje, pokud příjmy a celkové poměry neposkytují takové finanční prostředky, aby si klient mohl pořídit nezbytné základní předměty dlouhodobé potřeby, základní vybavení bytu

a také předměty související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte. Součet poskytnutých mimořádných dávek za kalendářní rok nesmí překročit desetinásobek životního minima jednotlivce ($10 \times 3\,126 = 31\,260$ Kč).

- ✓ Za osobu ohroženou sociálním vyloučením označuje zákon osoby, které byly propuštěny z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, psychiatrické léčebny, výchovného ústavu. Také to může být osoba bez přístřeší, jejíž potřeby nemohou být úspěšně naplněny a také osoba, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností. Mimořádná okamžitá pomoc poskytována těmto osobám se poskytuje do maximální výše 1 000 Kč. U jedné osoby nesmí za kalendářní rok součet poskytnutých mimořádných dávek překročit čtyřnásobek životního minima jednotlivce ($4 \times 3\,126 = 12\,504$ Kč).

Pro nárok na všechny mimořádné okamžité pomoci je důležité, aby byl klient uznán osobou v hmotné nouzi. Kromě dávky poskytované z důvodu ohrožení zdraví, může klient pobírat i dvě předešlé dávky pomoci v hmotné nouzi.

Dávky sociální péče

Dávky sociální péče byly zakotveny v zákoně č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, který platil 15 let. Za dobu jeho platnosti prošel několika změnami, ale především prošly změnami zákony s ním související, například zákon o životním minimu. Většinou šlo o změny týkající se výše částek životního minima.

Dávky sociální péče podle výše zmíněného zákona nebyly jen dávky pro nezaměstnané občany, ale patřily sem i dávky při péči o osobu blízkou a dávky určené těžce zdravotně postiženým. Těmito dávkami se ale bakalářská práce zabývat nebude. Dávky sociální péče jsou již od roku 2007 zakotveny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Dávky sociální péče poskytované nezaměstnaným byly dvojího druhu. Byly to dávky jednorázové či měsíčně se opakující peněžité nebo věcné dávky k zabezpečení výživy a ostatních základních osobních potřeb a k zajištění nezbytných nákladů na domácnost a dále příspěvek na výživu dítěte.

Tyto dávky byly podmíněny sociální potřebností klienta či klientů. Sociální potřebnost byla již výše vymezena.

Společně posuzované osoby

Při rozhodování o dávkách sociální péče byly stanoveny okruhy společného posuzování především podle toho, jak spolu dané osoby žily ve společné domácnosti a jestli společně uhrazovaly náklady spojené s chodem domácnosti.

Pokud osoby tvořily společnou domácnost, byly okruhy nastaveny takto:

- Rodiče a nezaopatřené děti (svěřené do péče), popř. nezaopatřené děti nezaopatřených dětí
- Manželé
- Druh a družka

Důležité bylo, jak dlouho trvalo soužití v domácnosti, např. druh s družkou se posuzovaly společně až po uplynutí třech měsíců soužití.

Jednorázové nebo opakující se dávky sociální péče

Opakované dávky sociální péče doplácely společně posuzované osoby do výše životního minima (viz. výše), které mohlo být navýšeno například o příspěvek na dietní stravování ve výši 600 Kč. Dále byla v dávce zahrnuta částka určená k zajištění nezbytných nákladů na domácnost, jejíž výše byla stanovena podle klientem doložených skutečných odůvodněných nákladů na domácnost. Část dávky určená na zajištění nákladů spojených s chodem domácnosti byla u osob s mimořádnými výhodami III. stupně (průkaz ZTP/P) navyšována o 600 Kč. Pokud bylo v domácnosti osob s mimořádnými výhodami více, příspěvek se započítával maximálně dvakrát.

Pro účely přiznání dávky byl u osoby, nebo osob společně posuzovaných zjišťován jejich příjem za posledních šest kalendářních měsíců předcházejících měsíci, v němž byla podána žádost o dávku, kdy tyto příjmy byly zprůměrovány. Již u dávek sociální péče bylo počítáno s podstatným poklesem příjmu, kdy při takovém poklesu byly započítávány příjmy pouze v měsíci podání žádosti o dávku.

Dávka, tedy její část určená k zajištění výživy a základních životních potřeb mohla být poskytována ve věcné formě, jinak byla dávka poskytována v peněžité formě.

Jednorázové dávky byly poskytovány v mimořádných případech, například při mimořádných výdajích u osob sociálně potřebných, nebo pokud osoba nesplňovala podmínky pro uznání za osobu sociálně potřebnou, avšak neměla žádné příjmy nebo jinou možnost zabezpečení. Jednorázová dávka mohla být poskytována v peněžité i věcné formě.

Před přiznáním nároku na tyto dávky měli klienti uplatnit veškeré své nároky. *Přihlédnuto by mělo být též k tomu, jestli občan (společně posuzované osoby) uplatnil své zákonné nároky, tj. nárok na nemocenské a důchodové dávky, na rodičovský příspěvek (další dávky státní sociální podpory), popřípadě na výživné a příspěvek na výživu podle zákona o rodině* (Ministerstvo práce a sociálních věcí 1998, s. 192).

Příspěvek na výživu dítěte

Dávka je určena sociálně potřebnému nezaopatřenému dítěti, jemuž osoba, která s ním nežije ve společné domácnosti a má rozhodnutím soudu stanovenou vyživovací povinnost vůči tomuto dítěti, neplatí výživné v rozsahu stanoveném rozsudkem soudu.

Dávka se poskytuje do výše částky výživného stanoveného rozsudkem soudu, maximálně ale do výše rozdílu příjmu dítěte a částkou jeho životního minima.

Dávku bylo možné poskytnout peněžitou i věcnou formou. Částky, které byly vyplaceny, byly poté jménem úřadu, který dávku vyplácel, vymáhány na povinném, jemuž byla vyživovací povinnost stanovena.

Porovnání dávek dle zákona o sociální potřebnosti a dávek dle zákona o pomoci v hmotné nouzi

Pokud se zaměříme na rozdíl v poskytování dávek sociální péče a dávek pomoci v hmotné nouzi z pohledu sociálních pracovníků, šlo z velké části o zjednodušení. S dávkami pomoci v hmotné nouzi začal fungovat i nový systém, který veškeré úkony týkající se dávek shrnul do jednoho programu, v němž se dávka vypočte, i vygenerují rozhodnutí. Na počátku roku 2007 ale nikdo s programem neuměl pracovat a program měl spoustu vad, takže přechod k tomuto novému systému byl velkým problémem. K tomu všemu byly ještě vydány nové formuláře k žádostem o dávky, které i přesto že se hodně podobaly formulářům k dávkám státní sociální podpory, nebyli klienti schopni je řádně vyplnit, čímž se žádání o dávky prodlužovalo. V současné době pracovníci program ovládají, jsou k němu vydány metodické pokyny a hlavně byl program postupem času zdokonalen, tak aby řešil všechny situace.

Další změnou, kterou program poskytuje, je sehrávání příjmů, které klient pobírá od jiných institucí (nemocenské a důchodové dávky, dávky státní sociální podpory). Pracovníci přestali být odkázáni na to, které dokumenty jim klient doloží a jaké příjmy přizná. Počátkem

roku 2007 se v této souvislosti zjistilo, že množství klientů své příjmy zatajovalo, a tak museli dávky nebo jejich poměrnou část vrátet.

Změny nastaly i v posuzování okruhů společně posuzovaných osob. Za působení zákona o sociální potřebnosti se zletilé děti, které žily s rodiči ve společné domácnosti, posuzovaly samostatně. Dle zákona o pomoci v hmotné nouzi se ale posuzují společně. To v počátcích způsobilo velké problémy, protože klienti nebyli schopni tuto změnu pochopit a přijmout. Někteří se s tím smířili, jiní byli chytřejší a své zletilé děti z trvalého pobytu v bytě odhlásili na úřední adresu a prohlásili, že spolu nežijí. Zletilé děti zase prohlásily, že nežijí nikde, jsou takzvaně bez přístřeší a dávku pobírají samostatně. Nutné je dodat, že k žádnému odstěhování nedošlo a všichni dále žijí ve společné domácnosti.

Změnou také prošel související zákon o životním a existenčním minimu, kdy nově vznikl pojem a částka existenčního minima. Změnily se částky životního minima a také byla zrušena jedna z věkových hranic a tím byly současné věkové hranice pro životní minimum rozšířeny. S tím také souvisí zavedení částek živobytí, která se nemusí rovnat částce životního minima. Za platnosti zákona o sociální potřebnosti byla pro klienty částka životního minima samozřejmostí a vždy na ni měli nárok. V současné době mají vždy nárok pouze na částku existenčního minima. Aby se jejich dávky rovnala životnímu minimu, musí se o to klient zasloužit vlastním přičiněním. Jednou z takových aktivit je veřejná služba, která byla do zákona o pomoci v hmotné nouzi zakotvena. Za fungování zákona o sociální potřebnosti žádná taková aktivita nebyla.

Velkou změnou bylo i zavedení dávky doplatek na bydlení, který podmínkami připomíná dávku státní sociální podpory příspěvek na bydlení. Doplatek na bydlení není vypočítáván pouze z dokladů doložených klientem, jako tomu bylo u části dávky sociální potřebnosti určené k zajištění nákladů na domácnost. U doplatku na bydlení je také počítáno s výměrou bytu, sazbou elektřiny a plynu, jejími dodavateli. Vše se vyplňuje do nového formuláře informací o bytu. Dále se také začalo pracovat s nájemným v místě obvyklém, ne jen se skutečnými částkami nájemného.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi také nově přesně vymezuje události, za nichž je možné přiznat dávku mimořádnou okamžitou pomoc.

2.4 Klientela

Klientelou sociálních dávek jsou nízkopříjmoví většinou nezaměstnaní občané. Samozřejmě se do takové situace může dostat každý z nás, ale dlouhodobě nezaměstnanými jsou nejčastěji lidé, které lze nějak charakterizovat, zařadit do určité skupiny. Matoušek a kol. (2005) uvádí tyto rizikové skupiny:

- zdravotně znevýhodnění
 - tito lidé mají šanci na uplatnění hlavně v chráněných dílnách, ty však nemají takovou kapacitu, aby stačily zdravotně znevýhodněné pobrat
- absolventi škol
 - v pracovních inzerátech nacházíme často požadavek na několikaměsíční či několikaletou praxi, tu však absolventi nemají
 - v současné době jsou dostupná absolventská místa, jejich kapacita je ale také omezena
- starší lidé
 - v zaměstnáních, kde je nutné snižovat stavy zaměstnanců, jsou často propouštěni lidé předdůchodového věku, ti tuto ztrátu nesou hůře než mladí lidé a tím je ohroženo jejich duševní i tělesné zdraví
 - nové zaměstnání obtížněji hledají díky nízké flexibilitě a horší učenlivosti
- ženy
 - u žen mladých se zaměstnavatelé obávají těhotenství a tím způsobené absence, pokud žena již děti má, obávají se zaměstnavatelé, že ji péče o domácnost a děti bude příliš zatěžovat
 - v některých zaměstnáních jsou upřednostňováni muži kvůli jejich větší fyzické síle
- lidé s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace
 - tvoří jednu třetinu všech dlouhodobě nezaměstnaných
 - často jsou to mladí obtížně vzdělavatelni lidé bez zájmu o práci, kteří vyrůstali v nepodnětném prostředí, takové prostředí také většinou předávají svým potomkům, čímž se dostávají do stálého kolotoče, kdy jsou odkázáni pouze na pomoc někoho jiného
- Romové
 - největší část romského etnika patří právě ke skupině osob s nízkou nebo žádnou kvalifikací, což je jednou z příčin obtížného zaměstnávání

- dále obtížně hledají zaměstnání kvůli předsudkům majoritní společnost
- vyšší nezaměstnanost je u romských žen než mužů, to je ze stejného důvodu jako u ostatních žen, u Romů je ale tradicemi a zvyky více dáno, že žena je doma a plně se stará o domácnost, děti a svého muže

Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost má většinou vážnější důsledky až v době, kdy ji lze považovat za nezaměstnanost dlouhodobou, tj. po půl roce jejího trvání. Kdy se její důsledky projeví, je individuální. Obecně má ale nezaměstnanost větší vliv na muže než ženy. Muži mají odjakživa funkci živitele rodiny, a když zrovna tuto funkci splňovat nemohou, špatně se s tím vyrovnávají. Ženy nezaměstnanost snáší lépe, protože se v době, kdy jsou bez práce, více věnují své roli matky a ženy v domácnosti. Nezaměstnanost má dopady především finanční, ale její vliv je u klientů pozorován i na úrovni psychické, fyzické i sociální. Míru, do jaké nezaměstnaného ovlivní důsledky nezaměstnanosti na všech úrovních, ovlivňuje to, zda je klient i v době, kdy nemá pracovní povinnosti schopen dodržovat řád dne a rozvrhnout si čas.

- Psychickými důsledky jsou deprese, snížení až ztráta sebevědomí, frustrace, deprivace.
- Fyzickými důsledky mohou být nevolnosti, bolesti hlavy, nechutenství.
- Sociální důsledky zasáhnout nejdříve samotného nezaměstnaného, kterému se snižuje životní úroveň a tím i role ve společnosti. Dále trpí rodina, v níž se kvůli nezaměstnanosti změní role a tím i vztahy v rodině. Vliv dopadá i na společnost, může docházet až k sociální izolaci nezaměstnaného.

3 Praktická část

Praktická část bakalářské práce doplňuje teoretickou část práce, v níž jsou uvedeny teoretické poznatky týkající se sociální potřebnosti a dále zde jsou uvedeny teoretické poznatky o zákonu o pomoci v hmotné nouzi a zákonu o sociální potřebnosti. Jak již bylo uvedeno v úvodu bakalářské práce, zabývá se praktická část touto problematikou z pohledu klientské veřejnosti. Dále bude v praktické části uvedeno zatížení státního rozpočtu.

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je formou dotazníku zjistit, kdo jsou uživatelé dávek pomoci v hmotné nouzi, zjistit co předcházelo pobírání sociálních dávek, a jaké jsou jejich základní sociální poměry.

Dalším cílem, který bych chtěla naplnit formou dotazníku, je zjistit názory a postoje klientů, kteří dlouhodobě pobírají peněžité dávky, zda pro ně bylo výhodnější a jednodušší (z pohledu vyřizování dávek) pobírat dávky za fungování zákona o sociální potřebnosti, anebo za fungování zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Posledním cílem praktické části je zjistit výši finančního zatížení státního rozpočtu. Jaké částky byly vypláceny na dávkách sociální potřebnosti a jaké na dávkách pomoci v hmotné nouzi. Poslední cíl bude naplněn studiem dokumentů vydaných Ministerstvem práce a sociálních věcí.

3.1.1 Stanovení předpokladů

Lze předpokládat, že více než tři čtvrtiny dotázaných respondentů budou osoby spadající do tzv. rizikových skupin mezi nezaměstnanými, které byly uvedeny v teoretické části bakalářské práce (předpoklad bude ověřen položkami č. 1 až 5 dotazníku).

Dále lze předpokládat, že více než polovina dotázaných respondentů uvede, že za platnosti předchozího zákona bylo pro ně pobírání dávek sociální péče výhodnější a pro vyřízení dávek byl jednodušší postup, než za platnosti zákona současného (předpoklad bude ověřen položkami č. 12, 13, 17, 19, 20 dotazníku).

Dále lze předpokládat, že vzhledem k tomu, že byly zpřísněny podmínky pro pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi, bude státní rozpočet zatížen nižšími částkami vynaloženými na poskytování dávek (předpoklad bude ověřen srovnáním statistických údajů MPSV).

3.2 Použité metody

Metodou, která byla zvolena pro získání dat od respondentů je nestandardizovaný dotazník o dvaceti otázkách. Všechny 20 otázek je uzavřených, kdy mají respondenti na výběr dvě a více odpovědí (viz. Příloha č. 1). Uzavřené otázky byly zvoleny především vzhledem ke složení klientů odboru sociálních věcí, mezi nimiž byli respondenti dotazováni. Dotazník je anonymní a k vyplňování klientům byl předložen v průběhu měsíců listopadu a prosince roku 2011. Bylo vytvořeno 60 dotazníků, jejichž návratnost byla 90%.

Cílem tohoto dotazníku je získat základní údaje o klientovi, jako jsou jeho věk, pohlaví, vzdělání, zdravotní stav, dále získávat údaje o pracovních zkušenostech respondentů a jejich nezaměstnanosti. Cílem otázek je ověřit, zda jsou mezi dotazovanými nezaměstnanými skutečně osoby spadající do tzv. rizikových skupin nezaměstnanosti.

Druhý cíl dotazníku, který je naplňován druhou částí otázek, je zjistit údaje o pobíraných dávkách a srovnat dávky sociální péče a dávky pomoci v hmotné nouzi, které dávky sociální péče od roku 2007 nahradily. Dotazovaní jsou vyzváni ke srovnání výše částek dávek, míru pokrytí nákladů na bydlení nebo jak obtížné je vyplňování formulářů nutných k žádosti o dávky.

Ke zpracování dat zjištěných dotazníkem bude sloužit tabulkové a grafické znázornění, k nimž bude vždy uveden písemný komentář.

Další použitou metodou je analýza dokumentů. Jedná se o dokumenty vytvořené a zveřejněné Ministerstvem práce a sociálních věcí, které takto zveřejňuje částky, které byly v daných letech vyplaceny na jednotlivých dávkách. Statistické údaje budou srovnány, aby bylo zřejmé, kdy byla vyplacena vyšší částka, jestli za působení dávek sociální péče či dávek pomoci v hmotné nouzi.

3.3 Popis zkoumaného vzorku

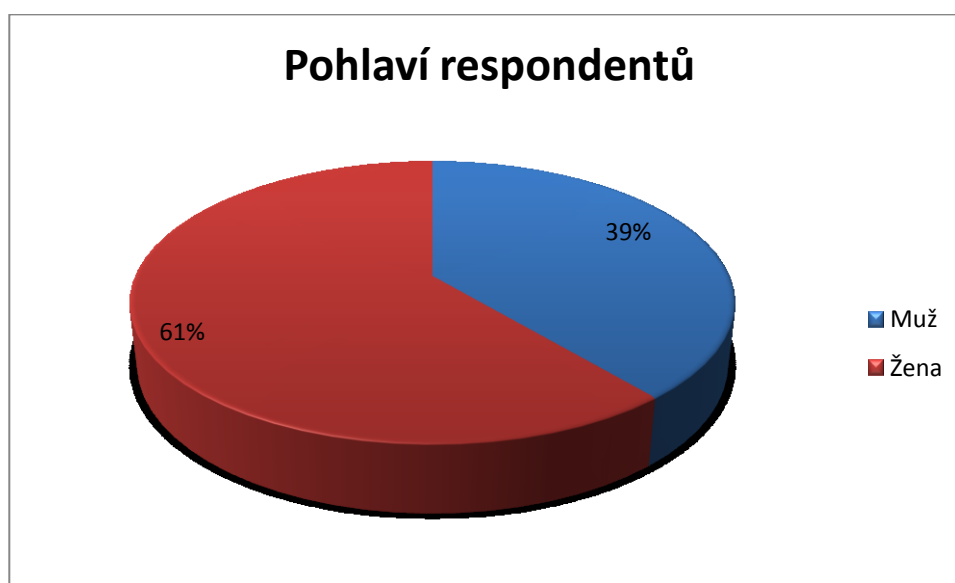
Dotazovaní byli náhodně vybráni mezi klienty pobírajícími dávky pomoci v hmotné nouzi a docházejícími na odbor sociálních věcí Městského úřadu v Litvínově. Z 60 rozdaných dotazníků se vrátilo 54 dotazníků, z nichž všechny jsou použitelné. Počet respondentů je tedy 54, což představuje 100%. Respondenti byli osloveni o vyplnění dotazníku podle toho, jak přicházeli na odbor sociálních věcí, nikoli podle věku či pohlaví. Dotazník byl respondentům rozdáván v průběhu měsíce listopadu a prosince 2011.

3.4 Výsledky a jejich interpretace

3.4.1 Vyhodnocení dotazníku

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Pohlaví respondentů	Muž	Žena
Počet odpovědí	21	33
Počet odpovědí v %	39	61

Dotazník byl klientům přicházejícím na odbor sociálních věcí, oddělení dávek pomoci v hmotné nouzi předkládán k vyplnění zcela náhodně podle toho, jak klienti přicházeli na odbor k vyřizování záležitostí týkajících se dávek pomoci v hmotné nouzi. Dle odpovědí respondentů jsou klienty pobírajícími dávky především ženy, což koresponduje i s informacemi uvedenými v teoretické části bakalářské práce. Ženy zde jsou uvedeny jako jedna z rizikových skupin nezaměstnanosti.

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

Věk respondentů	15 – 18 let	19 – 25 let	26 – 35 let	36 – 45 let	46 – 55 let	56 a více let
Počet odpovědí	1	3	11	16	16	7
Počet odpovědí v %	2	5	20	30	30	13

Z odpovědí respondentů na druhou otázku týkající se věku respondentů je zřejmé, že největší zastoupení mezi respondenty mají osoby středního věku.

Takový výsledek lze přičítat skutečnosti, že mladší lidé a například absolventi, kteří jsou také jednou z rizikových skupin, jsou většinou ještě společně posuzováni s rodiči, takže oni na odbor sociálních věcí nedocházejí, chodí tam pouze jejich rodiče. Menší zastoupení osob nad 56 let je způsobeno tím, že pokud lidé v tomto věku přijdou o zaměstnání, snaží se odejít co nejdříve do důchodu, takže si žádají o předčasný starobní důchod, čímž také přestávají ve většině případů být osobami v hmotné nouzi.

Otázka č. 3: V současné době jste?

Stav respondentů	Svobodný/á	Ženatý/ vdaná	Rozvedený/á	Vdovec/ vdova
Počet odpovědí	23	11	20	0
Počet odpovědí v %	43	20	37	0

Rodinný stav je jedním z rozhodných faktorů při posuzování dávek pomoci v hmotné nouzi. Velká převaha svobodných je způsobena současným trendem. Vysoký počet rozvedených lze také přičítat celkové vysoké rozvodovosti v současné době, ale také tomu, že mnoho lidí, kteří dlouhodobě pobírají dávky, se rozvádí pouze účelově. Pokud jsou klienti manželé, posuzují se vždy společně, takže kdyby jeden z nich měl příjem ze zaměstnání, nejspíš by na dávky neměli nárok. Z toho vyplývá, že pokud jsou respondenti ženatí či vdané, jsou většinou nezaměstnaní oba manželé.

Otázka č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

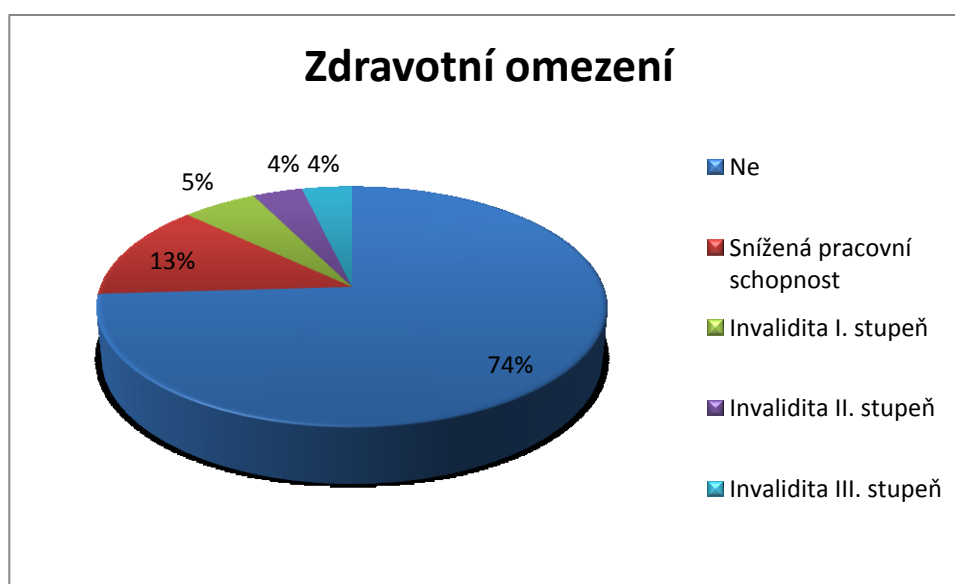
Vzdělání respondentů	Základní	Úplné střední s výučním listem	Úplné střední s maturitou	Vyšší odborné	Vysokoškolské
Počet odpovědí	21	22	10	0	1
Počet odpovědí v %	39	41	18	0	2

Dle grafu je možné vidět, že oslovení respondenti mají buď základní vzdělání, nebo úplné střední vzdělání s výučním listem, což jsou ta nejnižší vzdělání, jichž je možné dosáhnout. Výsledky potvrzují informace o rizikových skupinách nezaměstnanosti uvedených v teoretické části.

Otázka č. 5: Máte nějaké trvalé zdravotní omezení?

Zdravotní omezení	Ne	Snížená pracovní schopnost	Invalidita I. stupeň	Invalidita II. stupeň	Invalidita III. stupeň
Počet odpovědí	40	7	3	2	2
Počet odpovědí v %	74	13	5	4	4

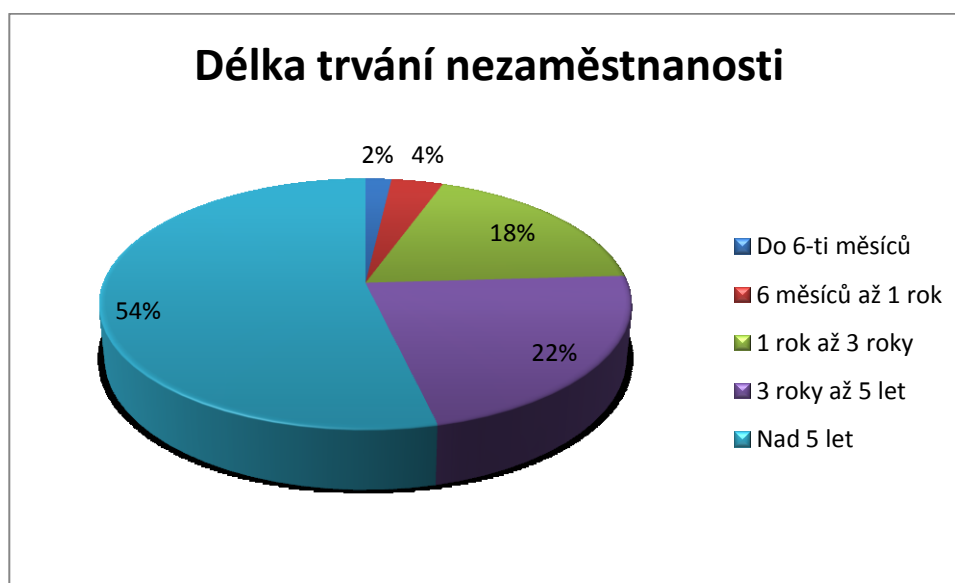
Otázka týkající se zdravotních omezení zjišťuje, zda bude potvrzeno pravidlo týkající se rizikových skupin, tedy že jedna z rizikových skupin jsou i osoby se zdravotním znevýhodněním. U dotazovaných respondentů tomu ale tak není, téměř tři čtvrtiny respondentů neuvádí žádné zdravotní omezení.

Pět výše uvedených otázek ověřuje první předpoklad, zda více než tři čtvrtiny dotázaných respondentů patří do tzv. rizikových skupin nezaměstnanosti. Pokud je vyhodnocena každá z otázek samostatně, nesplní první předpoklad žádná z otázek. Jen odpovědi na otázku týkající se pohlaví respondentů se alespoň trochu přibližují danému předpokladu. Například otázka týkající se věku respondentů, kdy největší zastoupení respondentů má věková skupina od 36 do 55, se zcela vymyká uvedenému předpokladu.

Při důkladném zkoumání otázek týkajících se rizikových skupin nezaměstnanosti bylo zjištěno, že dotazník vyplnilo 33 respondentek, čímž automaticky spadají do rizikové skupiny. Dále dotazník vyplnilo 5 respondentů starších 56 let, 8 respondentů se základním vzděláním a 4 respondenti invalidní či se sníženou pracovní schopností, čímž se celkový počet respondentů spadajících do rizikových skupin nezaměstnanosti rozšířil na 50. Padesát respondentů je z celkových padesáti čtyř respondentů 92.5%. První předpoklad byl tedy naplněn, protože více než tři čtvrtiny dotázaných respondentů patří do rizikových skupin nezaměstnanosti.

Otázka č. 6: Jak dlouho trvá Vaše nezaměstnanost?

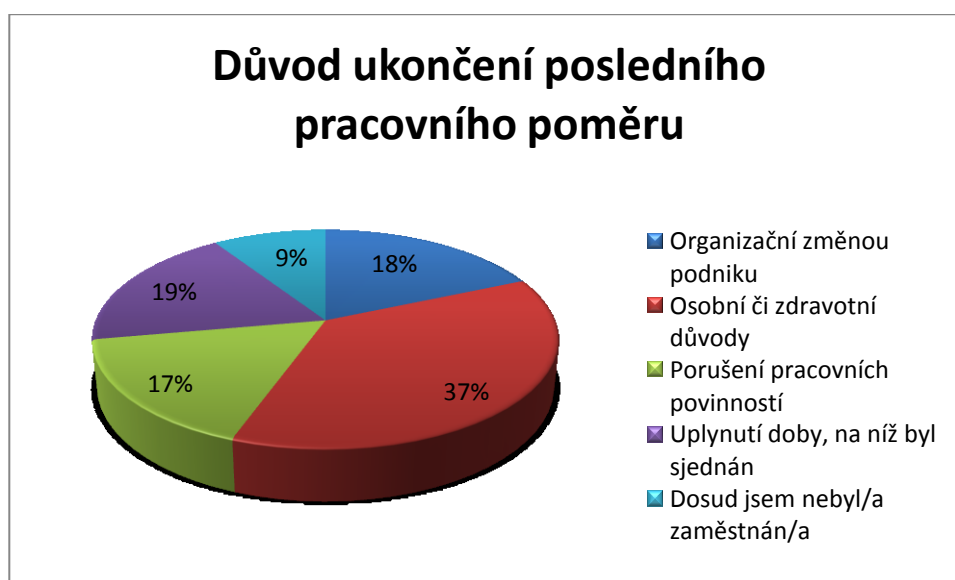
Trvání nezaměstnanosti	Do 6-ti měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 rok až 3 roky	3 roky až 5 let	Nad 5 let
Počet odpovědí	1	2	10	12	29
Počet odpovědí v %	2	4	18	22	54

Jak dlouho trvá nezaměstnanost dotazovaných respondentů, je důležitá otázka především proto, že dlouhodobě nezaměstnaní respondenti byli posuzováni i na dávkách předešlých dávkám pomoci v hmotné nouzi, tedy na dávkách sociální péče. Ukázalo se, že více než polovina respondentů je nezaměstnána více než pět let. Dle dotazníku je zřejmé, že i respondenti, kteří uvádí kratší nezaměstnanost, byli posuzováni na předešlých dávkách, a to proto, že se jejich nezaměstnanost neustále opakuje. U velké části klientů se stává, že pokud si najdou zaměstnání, tak jde jen krátkodobé zaměstnání a klienti se „na dávky“ zase opět vracejí.

Otázka č. 7: Z jakého důvodu byl ukončen Váš poslední pracovní poměr?

Důvod ukončení posledního pracovního poměru	Organizační změnou podniku	Osobní či zdravotní důvody	Porušení pracovních povinností	Uplynutí doby, na niž byl sjednán	Dosud jsem nebyl/a zaměstnán/a
Počet odpovědí	10	20	9	10	5
Počet odpovědí v %	18	37	17	19	9

V souvislosti s délkou nezaměstnanosti je zkoumáno, proč byl ukončen poslední pracovní poměr respondentů. Z navracených dotazníků vyplynulo, že 37% respondentů opustilo zaměstnání z osobních či zdravotních důvodů. Vyrovnané byly odpovědi u ukončení pracovního poměru organizační změnou podniku a u uplynutí doby, na niž byl pracovní poměr sjednán. Uplynutí doby pracovního poměru hodně souvisí s opakováním nezaměstnanosti, kdy zaměstnavatel dá zaměstnanci, který je veden na úřadu práce, pracovní smlouvu pouze na jeden rok, aby na zaměstnance dostal dotaci. Po roce mu pracovní smlouvu většinou neprodlouží a vezme si z úřadu práce jiného zaměstnance.

Otázka č. 8: Jak dlouho trval Váš poslední pracovní poměr?

Trvání posledního pracovního poměru	Méně než měsíc	Méně než 6 měsíců	Méně než 1 rok	Méně než 5 let	Více než 5 let
Počet odpovědí	7	9	14	9	15
Počet odpovědí v %	13	16	26	17	28

Nejvíce respondentů odpovědělo, že v posledním pracovním poměru bylo zaměstnáno více než 5 let. Část respondentů mohla být propuštěna ze zaměstnání z důvodu organizační změny podniku, a pokud bylo například takovémuto člověku nad 50 let, hledá se mu potom zaměstnání těžko. Jako další nejčastěji zastoupená odpověď byla, že pracovní poměr trval méně než jeden rok, což může také souviset se zaměstnáváním pracovníků vedených na úřadu práce, na něž zaměstnavatel pobírá dotace.

Otázka č. 9: Vykonáváte veřejnou službu?

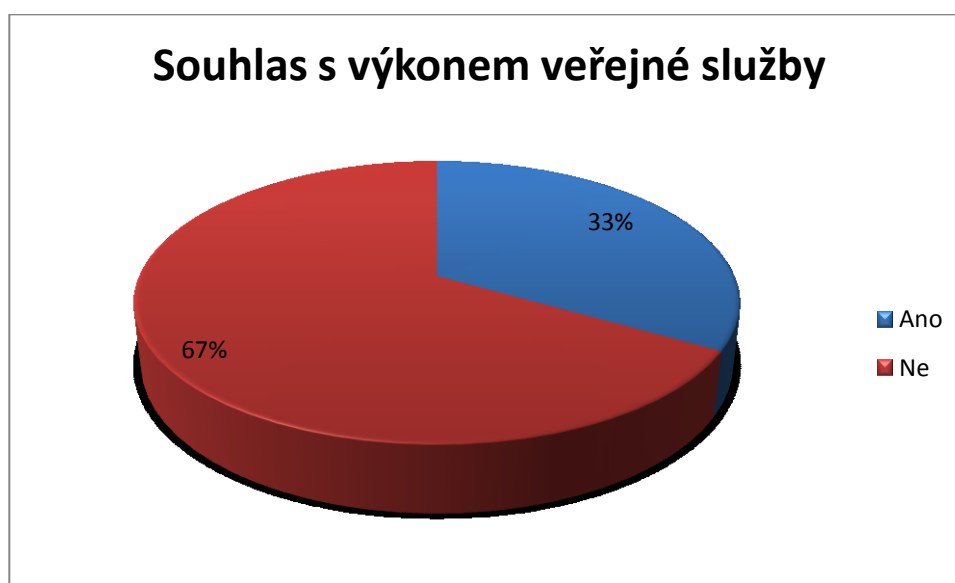
Výkon veřejné služby	Ano	Ne
Počet odpovědí	13	41
Počet odpovědí v %	24	76

Veřejná služba byla trnem v oku nejednomu klientovi, ale někteří ji přijali s potěšením, že mohou alespoň něco dělat, když nemají práci. Z navrácených dotazníků vyplývá, že naprostá většina respondentů nevykonává veřejnou službu. Nemusí to ale být jen z důvodu, že by ji odmítali, ale například ji nemusejí nebo nemohou vykonávat, protože procházejí rekvalifikačním kurzem úřadu práce, nebo jsou invalidní, či jsou poskytovateli pomoci osobě, která má nárok na příspěvek na péči.

Otázka č. 10: Myslíte si, že zavedení veřejné služby bylo správným krokem a souhlasíte s jejím zavedením?

Souhlas se zavedením veřejné služby	Ano	Ne
Počet odpovědí	18	36
Počet odpovědí v %	33	67

Zda respondenti souhlasí s veřejnou službou a jejím zavedením je zkoumáno, protože je to jeden z velkých rozdílů mezi dávkami pomoci v hmotné nouzi a dávkami sociální péče. Jak již bylo uvedeno u předešlé otázky, nevykonávání veřejné služby nemusí znamenat její odmítání. Dle odpovědí respondentů se ale počet osob, kteří veřejnou službu nevykonávají a osobami, které s ní nesouhlasí, příliš neliší.

Otázka č. 11: Pobíral/a jste dávky sociální péče (dávky poskytované před 1. 1. 2007, před zavedením dávek pomoci v hmotné nouzi)?

Pobírání dávek sociální péče	Ano	Ne
Počet odpovědí	50	4
Počet odpovědí v %	93	7

Zda respondenti pobírali dávky sociální péče, bylo velmi důležitou otázkou, protože jedním z cílů dotazníku bylo srovnání dávek sociální péče s dávkami pomoci v hmotné nouzi. Naprostá většina klientů pobírala dávky sociální péče. Jak již bylo zmíněno, většina klientů pobírajících dávky se neustále vrací, proto respondenti uvádějí zkušenost i s dávkami předcházejícími dávkám současným.

Otázka č. 12: Musel se u Vás kvůli přechodu na dávky pomoci v hmotné nouzi měnit okruh společně posuzovaných osob?

Změna okruhu společně posuzovaných osob	Ano	Ne
Počet odpovědí	20	34
Počet odpovědí v %	37	63

Při přechodu dávek sociální péče na dávky pomoci v hmotné nouzi, se udály velké změny v posuzování okruhů společně posuzovaných osob. Dle odpovědí respondentů se změna týkala 37 % dotazovaných, což sice není zanedbatelná část klientů, ale změna se netýkala většiny klientů.

Otázka č. 13: Snížila se částka pobíraných dávek při přechodu z dávek sociální péče na dávky pomoci v hmotné nouzi?

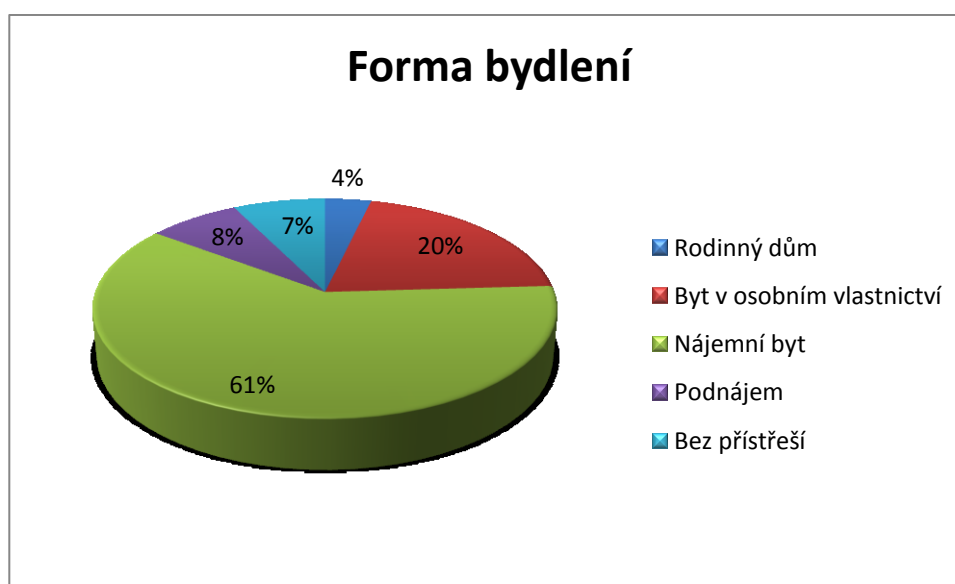
Snížení částek dávek	Ano	Ne
Počet odpovědí	37	17
Počet odpovědí v %	69	31

Dalším předmětem zkoumání bylo snížení dávek při přechodu na posuzování dle zákona o pomoci v hmotné nouzi. Částky životního minima se změnily, ale snížily se pouze u dětí, takže se celková částka životního minima tedy i částka poskytovaných dávek snížila pouze u rodin s dětmi. Nově bylo ale zavedeno existenční minimum a částky živobytí, takže pokud si klienti neplnili nějakou ze svých povinností, částky dávek jim klesaly. Téměř sedmdesát procent respondentů proto uvádí, že se jim částky dávek při přechodu na dávky pomoci v hmotné nouzi snížily.

Otázka č. 14: Jaká je Vaše forma bydlení?

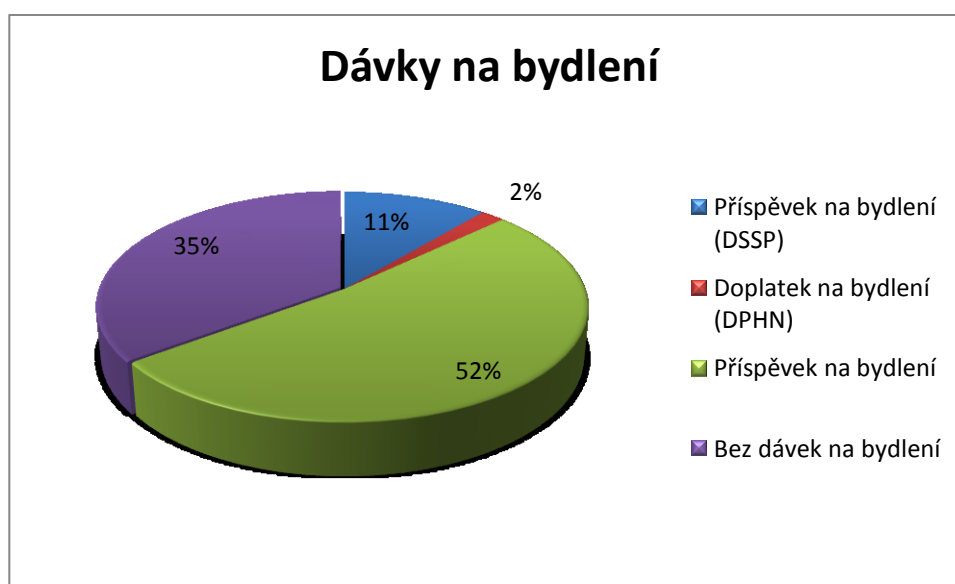
Forma bydlení	Rodinný dům	Byt v osobním vlastnictví	Nájemní byt	Podnájem	Bez přístřeší
Počet odpovědí	2	11	33	4	4
Počet odpovědí v %	4	20	61	8	7

Otázka týkající se formy bydlení je do dotazníku zařazena, protože forma bydlení má vliv na to, na jaké dávky a v jaké výši má klient nárok. Nejvíce respondentů bydlí v nájemním bytě, což se dalo předpokládat. Na vlastní bydlení nemají klienti, pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi, finance. V podnájmu zase bydlet nemohou, protože na podnájem jim nemůže být dávkami přispěno. Zákon to neumožňuje.

Otázka č. 15: Jaké dávky na bydlení pobíráte?

Dávky na bydlení	Příspěvek na bydlení (DSSP)	Doplatek na bydlení (DPHN)	Příspěvek na bydlení + doplatek na bydlení	Bez dávek na bydlení
Počet odpovědí	6	1	28	19
Počet odpovědí v %	11	2	52	35

Dle odpovědí na patnáctou otázku týkající se dávek, které klienti využívají k hrazení nákladů spojených s bydlením, je z odpovědí respondentů zřejmé, že velká část klientů využívá maximální možné dávky k pokrytí nákladů na bydlení, tedy i dávku státní sociální podpory příspěvek na bydlení i dávku pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení.

Otázka č. 16: Pokrývají dávky na bydlení celou skutečnou výši Vašich nákladů na bydlení?

Pokrytí nákladů na bydlení dávkami pomoci v hmotné nouzi	Ano	Ne
Počet odpovědí	11	43
Počet odpovědí v %	20	80

Jak již bylo uvedeno v teoretické části, započítávají se klientům jen přiměřené náklady na bydlení, čímž mohlo u některých klientů dojít k snížení dávky. Dále se v programu, v němž se dávky počítají, provádí speciální výpočet na platbu energií, takže se u některých klientů nemusí zohledňovat celá částka, kterou na zálohách za energie platí. Klienti často uvádějí, že určitou část příspěvku na živobytí musejí použít na doplacení nákladů na bydlení. Doplácená částka je ale většinou velmi nízká. Dle odpovědí mají respondenti dojem, že jim dávky určené pouze na bydlení nepokrývají skutečnou částku nákladů na bydlení.

Otázka č. 17: Pokrývaly dávky sociální péče oproti dávkám pomoci v hmotné nouzi skutečné náklady na bydlení:

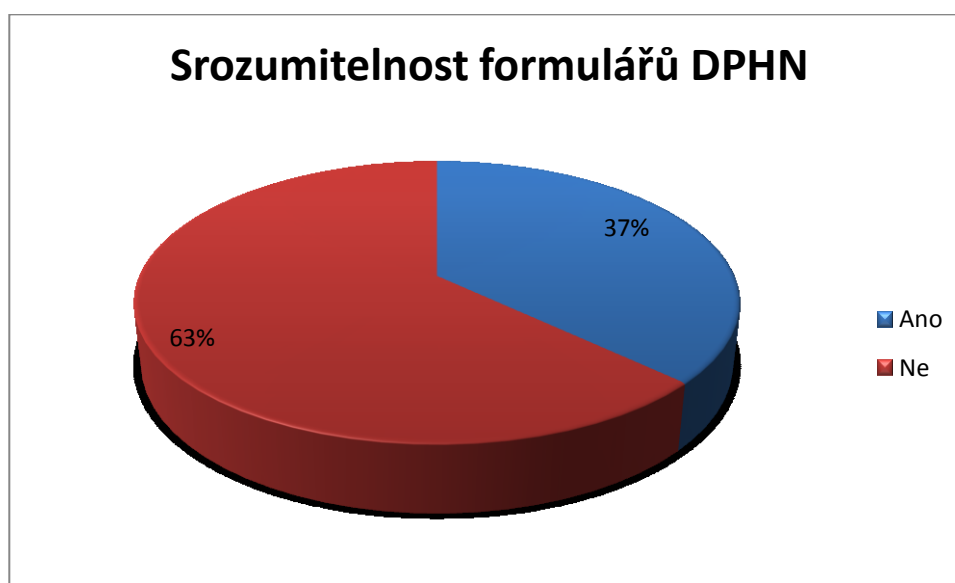
Pokrytí nákladů na bydlení dávkami sociální péče	Lépe	Hůře
Počet odpovědí	51	3
Počet odpovědí v %	94	6

Otázka se opět týká dávek na bydlení a velmi souvisí s otázkou předchozí. Respondenti téměř ve všech případech odpověděli, že dávky sociální péče pokrývaly náklady na bydlení lépe než dávky pomoci v hmotné nouzi. Zřejmě to souvisí s tím, že potřebovali vyjádřit, že cokoli je lepší než dávky současné, s nimiž nesouhlasí. Samozřejmě ale dříve nebyl žádný program, který by částky dávek vypočítával, takže pracovník vzal celé náklady na bydlení a klientovi je doplatil, a to i přesto, že jejich výše neodpovídala velikosti bytu či počtu hlášených osob.

Otázka č. 18: Připadají Vám formuláře potřebné k žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi srozumitelné?

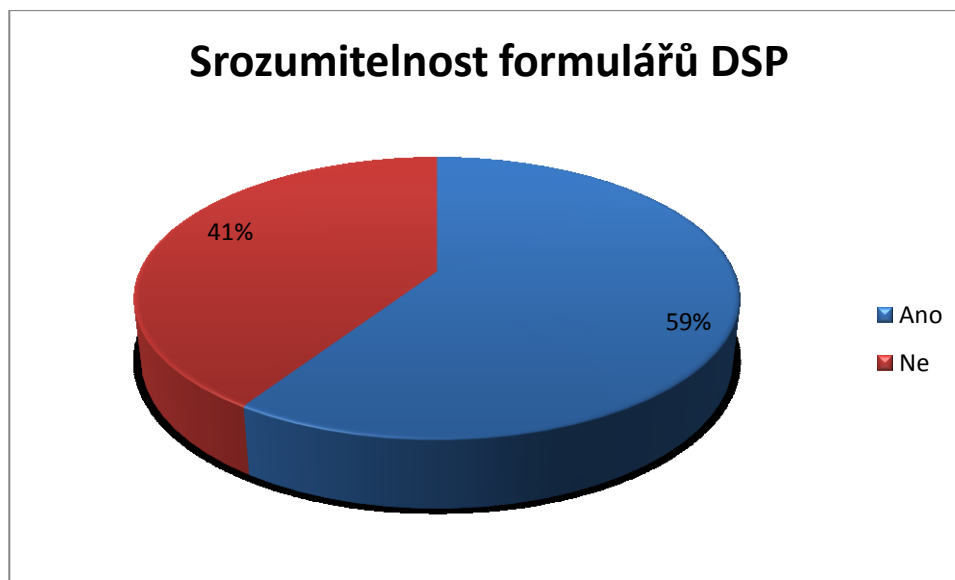
Srozumitelnost formulářů DPHN	Ano	Ne
Počet odpovědí	20	34
Počet odpovědí v %	37	63

Otázka zabývající se srozumitelností formulářů potřebných k zažádání o dávky pomoci v hmotné nouzi ukázala pravdivost společensky rozšířeného názoru, že většina formulářů užívaných na úřadech je nesrozumitelných. Samozřejmě po přečtení velice dlouhých vysvětlivek se většinou ke zdárnému vyplnění lze dostat, ale i tak je to někdy obtížné. Velké množství formulářů a v každém z nich velké množství kolonek klienty často rozzlobí.

Otázka č. 19: Bylo vyplnění formulářů k žádosti o dávky sociální péče snadnější?

Srozumitelnost formulářů DSP	Ano	Ne
Počet odpovědí	32	22
Počet odpovědí v %	59	41

V odpovědích na otázku zda byly formuláře na dávky sociální péče srozumitelnější, uvedla nadpoloviční většina respondentů, že ano. Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou platné teprve 5 let a neustále se u nich něco mění. Oproti tomu byly dávky sociální péče funkční o dost delší dobu a k výraznějším změnám nedocházelo. Proto je možné usuzovat, že jejich větší srozumitelnost souvisí s jejich delším užíváním. Dále bylo méně formulářů a vypisovalo se do nich méně údajů. Jejich vadou ale bylo, že neměly vysvětlivky.

Otázka č. 20: Z celkového pohledu, kdy vezmete v úvahu formuláře a další potřebné doklady, zavedení veřejné služby, okruhy společně posuzovaných osob, posuzování bydlení atd., myslíte si, že jsou pro Vás lepší a účelovější:

Z klientského pohledu jsou lepší	Dávky sociální péče	Dávky pomoci v hmotné nouzi
Počet odpovědí	40	14
Počet odpovědí v %	74	26

Poslední otázka dotazníku shrnuje celkový názor klientů, zda jsou účelovější a lepší dávky sociální péče či dávky pomoci v hmotné nouzi. Dle odpovědí respondentů byly účelovější a lepší dávky sociální péče. Výsledek bylo možné předpokládat již z odpovědí na předešlé otázky.

Většina výše uvedených otázek měla potvrdit či nepotvrdit druhý předpoklad, kterým bylo, že více než polovina dotázaných respondentů si myslí, že za platnosti zákona o sociální potřebnosti bylo pro ně pobírání dávek sociální péče výhodnější a pro vyřízení dávek byl jednodušší postup, než za platnosti zákona o sociální potřebnosti. Druhý předpoklad nejvíce potvrdila otázka č. 20, která se zabývala celkovým pohledem. Jak už je u otázky uvedeno, odpovědi předpoklad potvrdily. Předešlé dávky byly k uživatelům benevolentnější. To že se k nim klienti přiklánějí jako k lepší variantě vyplácení dávek, lze zdůvodnit také tím, že většina klientů je v současné době nespokojená, a tak jim předešlé dávky připadají lepší, a to i přesto, že s předešlými dávkami také nesouhlasili. Najdou se ale také klienti, kteří souhlasí s pravidly zavedenými zákonem o pomoci v hmotné nouzi, a také lidé, kteří nevyužívají dávky, s nimi souhlasí.

3.4.2 Analýza dokumentů MPSV

Analýza dokumentů vydaných Ministerstvem práce a sociálních věcí je zvolena, protože ministerstvo každým rokem vydává Ročenku, v níž uvádí statistiky v oblastech práce a sociálních věcí. V ročence jsou uvedeny i údaje týkající se výdajů státního rozpočtu na výplatu sociálních dávek. Vzhledem k tomu, že v ročence je uvedeno mnoho informací, a to i informací pro tuto práci nevyhovujících, jsou v bakalářské práci uvedeny jen potřebné informace a pro větší přehlednost jsou zobrazeny v tabulkách. Bohužel nelze všechny zobrazované roky dát do jedné tabulky, protože druhy vyplácených dávek se v různých letech liší.

2006			
Nezaměstnanost	průměrný počet uchazečů o zaměstnání		474 790
	míra nezaměstnanosti (v %)		8,1
Počet vyplacených dávek	uchazeči o zaměstnání, podmíněné sociální potřebností, jedinci posuzovaní bez nezaopatřených dětí	opakující se dávky	1 462 782
		jednorázové dávky	49 054
		věcné dávky	10 432
	rodiny s nezaopatřenými dětmi, podmíněné sociální potřebností	opakující se dávky	775 237
		jednorázové dávky	64 656
		věcné dávky	14 064
Výdaje na dávky (v tis. Kč)	uchazeči o zaměstnání, podmíněné sociální potřebností, jedinci posuzovaní bez nezaopatřených dětí	opakující se dávky	4 924 299
		jednorázové dávky	131 901
		věcné dávky	19 191
	rodiny s nezaopatřenými dětmi, podmíněné sociální potřebností	opakující se dávky	3 190 698
		jednorázové dávky	168 479
		věcné dávky	35 778
	celkem		8 470 346

V tabulce pro rok 2006 je uvedeno, že míra nezaměstnanosti v roce 2006 byla poměrně vysoká. Rok 2006 je ještě obdobím, kdy byly klienti posuzováni dle zákona o sociální potřebnosti. Poslední částka uvedená na konci tabulky ukazuje součet částek vyplacených dávek za celý uvedený rok.

Částka dosahující téměř osmi a půl miliardy korun je poměrně vysoká a tedy znatelně zatěžuje státní rozpočet.

V době fungování tohoto systému jsou klienti sice považováni za osoby sociálně potřebné, avšak většina z nich nemá větší existenciální potíže, a pokud se do takovýchto potíží dostali, většinou uměli najít způsob, jak obejít zákon a tím své existenciální problémy vyřešit.

2007		
Nezaměstnanost	průměrný počet uchazečů o zaměstnání	392 777
	míra nezaměstnanosti (v %)	6,6
Počet vyplacených dávek	příspěvek na živobytí	853 837
	doplatek na bydlení	300 668
	mimořádná okamžitá pomoc	64 925
Výdaje na dávky (v tis. Kč)	příspěvek na živobytí	2 592 920,40
	doplatek na bydlení	523 518,25
	mimořádná okamžitá pomoc	170 199,84
	celkem	3 286 638,49

Rok 2007 byl prvním rokem, kdy byly funkční dávky pomoci v hmotné nouzi, a jak je dle tabulky zřejmé, odrazil se přechod z dávek sociální potřebnosti na dávky pomoci v hmotné nouzi velmi výrazně. Míra nezaměstnanosti klesla o jedno a půl procenta a celkové výdaje na výplatu dávek nedosahovaly ani poloviční hodnoty v předchozím roce. Lze tedy říci, že státní rozpočet přechodem na dávky pomoci v hmotné nouzi výrazně ušetřil.

Otázkou ale zůstává, jak je možné, že najednou bylo sociálně potřebných o tolik méně, a přesto se lidé nedostávali do výraznějších existenciálních problémů, ani nedocházelo k žádným protestům či výtržnostem, pouze k velmi nepěkným ale unesitelným hádkám na

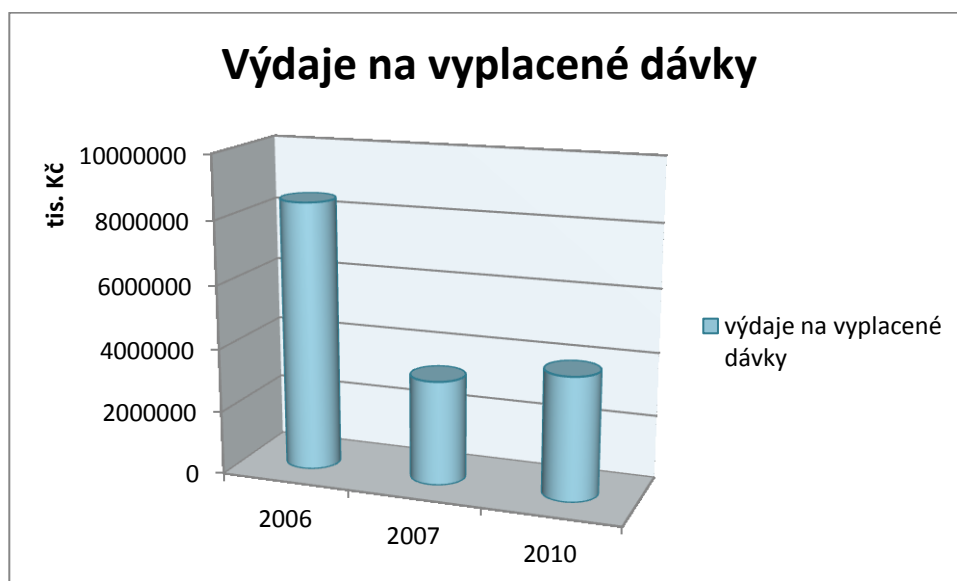
odborech sociálních věcí. Z výše uvedených skutečností lze usuzovat, že lidé, kteří dávky pobírali neoprávněně (pracovali takzvaně na černo, nebo žili ve společné domácnosti s někým, kdo příjem měl, nebo pobírali jiné dávky) se prostě nemohli přiznat, dát najevo, že už nějaký čas podvádějí, a tak raději proti novým pravidlům neprotestovali. Ti, kteří skutečně byli sociálně potřební, byli vyplaceni i po přechodu na nový systém.

2010		
Nezaměstnanost	průměrný počet uchazečů o zaměstnání	528 750
	míra nezaměstnanosti (v %)	9
Počet vyplacených dávek	příspěvek na živobytí	1 083 384
	doplatek na bydlení	276 588
	mimořádná okamžitá pomoc	109 212
Výdaje na dávky (v tis. Kč)	příspěvek na živobytí	2 862 077
	doplatek na bydlení	686 077
	mimořádná okamžitá pomoc	333 522
	celkem	3 881 676

Pro srovnání je ještě uveden rok 2010, který je posledním z dostupných statisticky zpracovaných let, které uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí. Je nutné podotknout, že v tomto roce naplno „řádila“ ekonomická krize, která zasáhla všechny státy. Přesto ale, že byla míra nezaměstnanosti velmi vysoká, tj. devítiprocentní, výdaje na dávkách se oproti roku 2007 zvýšily pouze v řádech stamilionů korun, nikoli o miliardy.

Jen malé zvýšení částek potřebných k výplatě dávek pomoci v hmotné nouzi svědčí o tom, že systém sociální potřeby byl již velmi zastaralý a byly v něm pořádně velké „mezery“, které bylo nutno napravit. Nový systém nikoho nepřehlácí, ale také nenechává nikoho živořit, a i přesto že se v něm nějaká ta „mezera“ najde, je v celku vyhovující.

Aby byly rozdíly v jednotlivých letech lépe zřetelné, jsou výdaje na vyplacené dávky za jednotlivé roky vyobrazeny v grafu:

Provedením statistiky za roky 2006, 2007 a 2010 byl ověřen poslední z předpokladů bakalářské práce. Předpoklad byl potvrzen, protože v letech přechodu z platnosti jednoho zákona na druhý, tj. v letech 2006 a 2007, výdaje více než o polovinu klesly. A ani částka výdajů v roce 2010, kdy byla ekonomická krize, nepřesáhla ani polovinu výdajů v roce 2006.

Pro státní rozpočet zjištěné výsledky samozřejmě znamenají osvědčení se zákona o pomoci v hmotné nouzi. V životě klientů se ale dle jejich názorů příliš neosvědčil. A nejen v životě klientů, například i ve statistice Policie ČR bylo v roce 2007 zaznamenáno více majetkových trestných činů než v roce 2006 (viz. Příloha č. 2), což samozřejmě nemá souvislost jen se změnou zákonů, ale může to být jednou z příčin.

3.4.3 Diskuse

Praktická část bakalářské práce ukázala, že změna zákona zabývajícího se dávkami pro nezaměstnané byla velmi nutná. Současný zákon myslí na větší množství situací, do nichž se mohou klienti dostat a je konkrétnější ve stanovení podmínek přijímání dávek. Státnímu rozpočtu přechod na dávky pomoci v hmotné nouzi ušetřil nemalé finanční prostředky. Proto bych změnu hodnotila jako pozitivní. Příjemci dávek ale tolik spokojení nejsou, čím více vyhovovaly dávky podle zákona, který byl ke klientům benevolentnější.

Zpřísnění podmínek pro pobírání dávek osobám s nízkým příjmem mělo také vliv na počet těchto osob. Klientela se za fungování dávek pomoci v hmotné nouzi znatelně snížila. Přesto nemůžeme říct, že by v naší zemi bylo klientů pobírajících dávky málo, což svědčí o tom, že i přes zpřísnění podmínek, je i nový zákon v některých případech benevolentní.

Neměli bychom se tedy vzít příklad ze západních zemí, kde jsou dávky tohoto typu například limitovány i dobou pobírání? Možná by také nebylo špatné řídit se lidovým rčením „Bez práce nejsou koláče.“ a zamyslet se nad tím, zda by si klienti neměli dávky zasloužit. Zavedení veřejné služby sice problematiku se zaměstnáváním klientů pobírajících dávky řeší, ale jak je uvedeno v teoretické části práce, veřejné služba není podmínkou pobírání dávek, tedy existenčního minima. Existenční minimum je poskytováno osobám s nízkým příjmem vždy, když si o něj požádají.

4 Závěr

V úvodu bakalářské práce bylo uvedeno, že bude zdrojem nových poznatků pro autora, což se také splnilo. Bakalářská práce se snažila zachytit problematiku sociálních dávek z pohledu sociálního pracovníka, ale také z pohledu klientů. Poznatky uvedené v bakalářské práci by měly přispět k rozvoji vztahu sociálního pracovníka ke klientům, protože se zde sociální pracovník dozví něco více z názorů klientů. Dalším přínosem pro sociálního pracovníka vyplácejícího dávky pomoci v hmotné nouzi může být, že se v bakalářské práci setká s vypracovaným celkovým počtem klientů a celkovými výdaji státního rozpočtu za celou Českou republiku. Někdy se totiž může pracovníkovi zdát, že vlastně tolik vyplacených dávek nebylo, že on sám jich vyplatil jen za několik tisíc korun. V celkovém součtu jsou to ale miliardy korun, a to jsme vcelku malý stát. A to je ještě důležité si uvědomit, že dávky pomoci v hmotné nouzi, nejsou ani zdaleka jedinými dávkami, které jsou u nás vyplácené.

V úvodu bakalářské práce byly stanoveny dva cíle bakalářské práce, a to vymezení sociální potřeby a porovnání zákona o sociální potřeby a zákona o pomoci v hmotné nouzi. K vymezení sociální potřeby došlo v teoretické části bakalářské práce, čímž byl splněn první z cílů. Celá práce byla ale nejvíce zasvěcena srovnávání, a to srovnávání dávek již neplatných, dávek sociální potřeby a dávek pomoci v hmotné nouzi, které jsou v současné době vyplácené. Tímto srovnáním byl naplněn druhý cíl bakalářské práce.

Vyplácení sociálních dávek nezaměstnaným a nízkopříjmovým občanům prošlo obrovskou změnou. Ke změně došlo především proto, že dávky byly hojně zneužívány, jak už bylo také v textu uvedeno. A tak se zákonodárci rozhodli, že musí vydat nový zákon. Ale ani tato velká změna nezabránila tomu, aby byly dávky zneužívány a pobírány neoprávněně. Pravdou je, že se zneužívání dávek velmi omezilo, ale zastavit se ho nepodařilo. Je to sice smutné, ale asi to je nezvratný fakt, že se ve společnosti vždycky najdou lidé, kteří by chtěli koláče bez práce a přizpůsobí tomu všechno, jen aby na ně měli nárok. Jsou schopní se naoko rozvést, převést svůj majetek na někoho jiného, zrušit si trvalý pobyt a mít úřední adresu. A to vše kvůli dávkám, o nichž tvrdí, že jsou stejně nízké.

To že se zneužívání dávek omezilo, jistě potěšilo státní rozpočet a lidi do něho přispívající, protože jak ukázal jeden z výzkumů, částky vydané na dávkách se velmi snížily. Druhý výzkum ale prokázal, že dotazovaní respondenti touto změnou příliš potěšeni nebyli. Přesto ale, že klienti nejsou potěšeni, nejsou na tom zase tak špatně. Stále žijí v sociálním státě, netrpí hladomorem, nemocemi, ani jim nejsou upírána žádná lidská práva. Dalo by se říci, že i s dnes vyplácenými dávkami se mají vcelku dobře.

5 Návrh opatření

Jak již bylo uvedeno v teoretické i praktické části bakalářské práce, je zákon o pomoci v hmotné nouzi v některých příkladech ke klientům až příliš benevolentní, a to i přesto že oproti zákonu o sociální potřebnosti se jeho podmínky velice zpřísnily. Opatření, v němž by mohlo spočívat zlepšení současné problematiky, je změna zákona. Zákon by měl klientům dávat povinnost vykonávat veřejnou službu pro město, v němž klient bydlí, ale také povinnost měst tato pracovní místa vytvářet. V případě neplnění této povinnosti by klient neměl mít nárok na žádnou z dávek, a to ani ve výši existenčního minima. Samozřejmě by musely být pevně stanovené výjimky, a to například u klientů v pracovní neschopnosti či invalidních nebo klientů, jež pečují o jinou osobu, stejně tak jak je tomu v současné době u veřejné služby. Současný rozsah veřejné služby je nízký. Při vykonávání dvaceti hodin veřejné služby pracují většinou klienti čtyři hodiny denně jeden celý pracovní týden, což se s běžným zaměstnáním nemůže vůbec srovnávat. Problém s rozšířením veřejné služby na větší množství hodin spočívá ale v tom, že města, která pracovní místa poskytují, nemají takovou kapacitu a někdy s obtížemi zajišťují i dvaceti hodinovou pracovní dobu.

Další z možných opatření by také spočívalo ve změně zákona a týkalo by se doby pobírání sociálních dávek. V současném systému není pobírání dávek omezeno dobou pobírání, a proto se také často setkáváme s klienty, kteří nepřetržitě pobírají dávky deset či patnáct let. Pokud by si klient v době pěti let nenašel vhodné zaměstnání, nebo alespoň nepracoval na základě dohody o provedení práce, musel by vykonávat veřejnou službu ve zvýšeném rozsahu. Rozsah by činil alespoň dvojnásobek běžných pracovních hodin veřejné služby. Zabránilo by se tak tomu, že pokud jsou lidé nezaměstnaní delší dobu, ztrácí pracovní návyky. Tímto by se do pracovního tempa lépe dostali.

Při uvedených opatřeních by se finance vynaložené na poskytování dávek sice snížily, ale zároveň by se musely zvýšit výdaje na vytváření pracovních míst.

6 Seznam použitých zdrojů

BŘESKÁ, N., 2007. Dávky pomoci v hmotné nouzi. In: BŘESKÁ, N., VRÁNOVÁ, L., *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, s. 18-93. ISBN 978-80-7263-378-4.

KOLDINSKÁ, K., MARKOVÁ, H., 2001. *Sociální pomoc a právo*. 1. vyd. Praha: Orac. ISBN 80-86199-38-X.

KREBS, V., a kol., 2007. *Sociální politika*. 4. přepr. a aktual. vyd. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-276-1.

MATOUŠEK, O., 2008. *Slovník sociální práce*. 2. přepr. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, O., a kol., 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, O., a kol., 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O., a kol., 2001. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-473-7.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 1998. *Dávky sociální péče*. 1. vyd. Praha: BMSS-Start. ISBN 80-85529-491.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31, s. 1634 – 1653.

Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 90, s. 2210 – 2211.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1300 – 1304.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1305 – 1328.

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Pomoc v hmotné nouzi [online]. [vid. 7. 10. 2011]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Sociální poradce [online]. [vid. 6. 10. 2011]. Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz>.

Policie České republiky [online]. [vid. 16. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.policie.cz>

7 Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Statistika kriminality ČR

Příloha č. 1

Dotazník

1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - a) muž
 - b) žena

2. Kolik je Vám let?
 - a) 15 – 18
 - b) 19 – 25
 - c) 26 – 35
 - d) 36 – 45
 - e) 46 – 55
 - f) 56 a více

3. V současné době jste:
 - a) svobodný/á
 - b) ženatý/vdaná
 - c) rozvedený/á
 - d) vdovec/vdova

4. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) základní
 - b) úplné střední s výučním listem
 - c) úplné střední s maturitou
 - d) vyšší odborné
 - e) vysokoškolské

5. Máte nějaké trvalé zdravotní omezení?
 - a) ne, nemám
 - b) mám sníženou pracovní schopnost
 - c) jsem invalidní v 1. stupni
 - d) jsem invalidní v 2. stupni
 - e) jsem invalidní v 3. stupni

6. Jak dlouho trvá vaše nezaměstnanost?
- a) do 6-ti měsíců
 - b) 6 měsíců až 1 rok
 - c) 1 rok až 3 roky
 - d) 3 roky až 5 let
 - e) nad 5 let
7. Z jakého důvodu byl ukončen váš poslední pracovní poměr?
- a) organizační změnou podniku
 - b) z osobních či zdravotních důvodů
 - c) z důvodu porušení pracovních povinností
 - d) uplynutím doby, na níž byl sjednán
 - e) dosud jsem nebyl/a zaměstnán/a
8. Jak dlouho trval váš poslední pracovní poměr?
- a) méně než měsíc
 - b) méně než 6 měsíců
 - c) méně než 1 rok
 - d) méně než 5 let
 - e) více než 5 let
9. Vykonaláte veřejnou službu?
- a) ano
 - b) ne
10. Myslíte si, že zavedení veřejné služby bylo správným krokem a souhlasíte s jejím zavedením?
- a) ano
 - b) ne
11. Pobíral/a jste dávky sociální péče (dávky poskytované před 1. 1. 2007, před zavedením dávek pomoci v hmotné nouzi)?
- a) ano
 - b) ne
12. Musel se u Vás kvůli přechodu na dávky pomoci v hmotné nouzi měnit okruh společně posuzovaných osob?
- a) ano
 - b) ne

13. Snížila se částka pobíraných dávek při přechodu z dávek sociální péče na dávky pomoci v hmotné nouzi?
- a) ano
 - b) ne
14. Jaká je Vaše forma bydlení?
- a) bydlím v rodinném domě
 - b) bydlím v bytě v osobním vlastnictví
 - c) bydlím v nájemním bytě
 - d) bydlím v podnájmu
 - e) nemám stálou formou bydlení, pro účely dávek jsem posuzován/a bez přístřeší
15. Jaké dávky na bydlení pobíráte?
- a) příspěvek na bydlení z dávek státní sociální podpory
 - b) doplatek na bydlení z dávek pomoci v hmotné nouzi
 - c) nepobírám žádné dávky na bydlení
16. Pokrývají dávky na bydlení celou skutečnou výši Vašich nákladů na bydlení?
- a) ano
 - b) ne
17. Pokrývaly dávky sociální péče oproti dávkám pomoci v hmotné nouzi skutečné náklady na bydlení:
- a) lépe
 - b) hůře
18. Připadají Vám formuláře potřebné k žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi srozumitelné?
- a) ano
 - b) ne
19. Bylo vyplnění formulářů k žádosti o dávky sociální péče snadnější?
- a) ano
 - b) ne
20. Z celkového pohledu, kdy vezmete v úvahu formuláře a další potřebné doklady, zavedení veřejné služby, okruhy společně posuzovaných osob, posuzování bydlení atd., myslíte si, že jsou pro Vás lepší a účelovější:
- a) dávky předešlé, tedy dávky sociální péče
 - b) dávky v současné době platné, tedy dávky pomoci v hmotné nouzi

Příloha č. 2

Statistika kriminality ČR

Majetkové trestné činy		
rok 2006	celkem	221 707
	z toho děti (1 – 17 let)	5 703
rok 2007	celkem	228 266
	z toho děti (1 – 17 let)	5 157